

STORTINGET

Innst. 55 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Meld. St. 34 (2023–2024)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om En mer praktisk skole – Bedre læring, motiva- sjon og trivsel på 5.–10. trinn

Til Stortinget

1. Sammendrag

Regjeringen legger i meldingen fram forslag om en rekke tiltak som skal gjøre mellomtrinnet og ungdomsskolen mer praktisk.

Regjeringen mener mer praktisk, aktiv og variert læring i skolen er det viktigste grepet for å snu den negative utviklingen i læringsresultater og trivsel. Regjeringen vil derfor ha mer praktisk læring i alle fag i skolen.

Regjeringen vil ha en mobilisering rundt læring og konsentrasjon i skolen. Elevene skal møte tydelige krav og klare forventninger.

Regjeringen er opptatt av å legge godt til rette for at lærere og skoleledere skal ha tillit og handlingsrom til å gjøre jobben sin. Videre mener regjeringen at lærerne verken kan eller skal gjøre jobben alene – det trengs et lag rundt elevene. Flere oppgaver i skolen må løses av andre fagfolk, for eksempel miljøterapeuter og helsesykepleiere, med kompetanse til å hjelpe, støtte og følge opp.

Regjeringen mener at tiltakene som fremmes i meldingen, er et viktig steg i riktig retning for å snu de negative utviklingstrekkene man har sett den siste tiden. Regjeringen vurderer imidlertid at det er behov for en større og grundig gjennomgang av om skolen som samfunnsinstitusjon er tilstrekkelig forberedt på utviklingstrekk man

ser i dag og i framtiden. Regjeringen varsler at den vil sette ned et utvalg som skal vurdere hvordan man kan ivareta fellesskolens rolle i framtidens samfunn.

Regjeringen følger i meldingen opp Kvalitetsutviklingsutvalgets anbefalinger i NOU 2023: 27 Et nytt system for kvalitetsutvikling – for elevenes læring og trivsel. Et viktig tiltak er å utvikle et nytt kvalitetsutviklingssystem for skolen. I tillegg omtaler meldingen regjeringens innsats for å bygge et sterkere lag rundt elevene og det pågående arbeidet med å utvikle et nytt system for kompetanse- og karriereutvikling i skolen.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på [stortinget.no](#).

2. Komiteens behandling

Komiteen har hatt muntlig høring om saken tirsdag 8. oktober 2024. Til den muntlige høringen ble det invitert 33 høringsinstanser. Komiteen har også mottatt en rekke skriftlige innspill om saken. Disse kan leses på sakens side på [stortinget.no](#).

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Linda Hofstad Helleland og Kari-Anne Jønnes, fra Senterpartiet, Anja Ninadotter Abusland og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Liv Gustavsens, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen

Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til Meld. St. 34 (2023–2024) En mer praktisk skole – Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn, som ble lagt frem 13. september 2024.

Komiteen viser til at skolen skal være et sted hvor elevene lærer og opplever mestring, tilhørighet og trygghet og får kunnskap og ferdigheter til å klare seg videre i livet. Det er viktig at elevene lærer seg å lese, skrive og regne, og det legger grunnlaget for videre læring.

Komiteen er bekymret over den negative utviklingen i skolen, hvor elevenes læringsresultater i lesing, realfag og demokratiforståelse går ned. Det er for mange elever som presterer under kritisk grense i lesing, skrive og regning når de starter i 8. klasse, og som går ut av ungdomsskolen med svake grunnleggende ferdigheter. Resultatene viser også at guttene er overrepresentert i denne gruppen. Komiteen er også bekymret over at fraværet øker, og at flere melder om mobbing, lav trivsel og fallende motivasjon. Komiteen mener det må tas grep for å sørge for at alle elever trives, mestrer og lærer på skolen, hvor skolen i større grad også forbereder elevene på videre utdanning, særlig inn mot yrkesfaglige utdanningsløp.

Komiteen mener det er rom for en mer praktisk og variert skole for elever på mellomtrinnet, hvor en i større grad bruker utforskende læring for å gjøre skolehverdagen mer meningsfull og motiverende for elevene. Komiteen viser til at det i de nye læreplanene (LK20) er gode muligheter for å nærme seg det faglige innholdet på en mer praktisk, variert og utforskende måte, men at skolen i for liten grad benytter seg av dette handlingsrommet.

Komiteen ser frem til arbeidet med hvordan en i større grad kan sørge for å ivareta og fremme elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling.

Komiteen viser til at det er en klar sammenheng mellom elevers resultater på ungdomsskolen og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring. Komiteen mener derfor det er bra at det nå letes etter konkrete løsninger for hvordan skolen kan gjøres enda bedre, og sørge for at enda flere elever fullfører videregående skole.

Komiteen understreker at man er helt avhengig av gode lærere for å lykkes med at enda flere elever opplever mestring og læringsglede i skolen. Komiteen mener at lærere i større grad må få tillit og rom til å utføre jobben sin, og at samfunnet må erkjenne at det er lærerne som er lederne i klasserommet. Det er en viktig jobb som gjøres i norske klasserom, og komiteen har tillit til lærernes profesjonsfaglige kompetanse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre, er bekymret for at for mange elever sliter med å lese, skrive og regne skikkelig.

I tillegg øker fraværet, mobbingen og uroen, for mange lærere og rektorer slutter, og særlig gutter sliter med å henge med i skoleløpet. PISA-undersøkelsen viste en alvorlig utvikling i flere fag, men særlig i matematikk og naturfag. 1 av 3 elever sliter med lesing, 1 av 3 elever kan ikke regne godt nok og antallet som får tilrettelagt opplæring, øker.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ønsker å fremme målsettingene som presenteres i denne stortingsmeldingen. Norsk skole skal gi alle elever muligheten til å lykkes og oppnå sine livsdrømmer. Gjennom skolen kan vi skape et samfunn med små forskjeller og like muligheter for alle. For å oppnå dette må motivasjonen økes, slik at elevene lærer mer og bedre, og at undervisningen oppleves som relevant for deres hverdag og fremtid. Regjeringen har som mål å snu den negative utviklingen i norsk skole, hvor fallende motivasjon og dårligere læringsresultater har blitt et alvorlig problem. Mange elever opplever at skolen i dag er for stillesittende og teoritung. En langsiktig satsing på mer praktisk, aktiv og variert læring er helt nødvendig for å heve både motivasjonen og læringsresultatene.

Disse medlemmer vil også understreke betydningen av å vise tillit til lærere, skoleledere og kommuner i deres arbeid med å utvikle skolen. Lærere må få tid og rom til å utøve sin faglige kompetanse og ledelse i klasserommet. Læreren skal være sjefen i klasserommet og må få tillit til å utøve denne rollen. Det lokale handlingsrommet for å skape en mer praktisk, variert og motiverende undervisning må brukes. Fra 1. august 2024, med ikrafttredelse av ny opplæringslov, har skolene fått større lokalt handlingsrom i fag- og timefordeling, noe som gir muligheter til å prioritere praktiske fag og fysisk aktivitet. Samtidig styrkes kompetansen nasjonalt gjennom etter- og videreutdanning og et nasjonalt program for en mer praktisk skole.

Disse medlemmer viser også til at regjeringen har nedsatt et utvalg som skal utrede fellesskolens rolle i fremtidens samfunn. Å styrke fellesskolen og ruste den for å møte fremtidens utfordringer er avgjørende for å sikre lik mulighet til kunnskap og utdanning.

Disse medlemmer ønsker å vise til det skriftlige innspillet fra Utdanningsforbundet til komiteens høring om meldingen:

«Utdanningsforbundet deler stortingsmeldingens intensjon om å gjøre skolen mer praktisk og variert. Vi mener dette er nødvendig for at skolen skal kunne realisere hele bredden i samfunnsoppdraget: både utdanning og dannelse. Skolen må se hele eleven, og gi alle rom for å utvikle og uttrykke både akademiske, kreative, praktiske og fysiske sider av seg selv, i fellesskap med andre.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at mye gikk bedre i norsk skole etter åtte år med regjeringen Solberg. Rekordmange fullførte videregående skole, lærerne fikk et kompetanseløft, elevene var mer til stede og elevene med det svakeste utgangspunktet løftet seg mest. Likevel er det fremdeles for mange som ikke mestrer skolen eller klarer å fullføre, og det er flere negative utviklingstrekk i skolen.

Komiteens medlemmer fra Høyre gikk i 2021 til valg på at det skal gjennomføres en helhetlig ungdomsskolereform som øker læringen, trivselen og motivasjonen hos elevene i ungdomsskolen, og Høyre fremmet forslag om dette i Stortinget høsten 2021, jf. Dokument 8:18 S (2021–2022) og Innst. 129 S (2021–2022). Hovedformålet med ungdomsskolereformen er å utvikle en ungdomsskole med mestring og læringsglede for alle elever: en ungdomsskole hvor alle lærer å lese, skrive og regne skikkelig, og får en mer praktisk og variert undervisning i alle fag, slik at alle elever får anledning til å føle mestring og læringsglede. Disse medlemmer peker på at det vil bidra til en ungdomsskole hvor elevene blir godt forberedt for videregående skole. Disse medlemmer viser til at det har gått flere år uten at regjeringen har fremmet konkrete forslag for å lykkes med å øke trivsel, læring og motivasjon i skolen. Disse medlemmer mener at denne stortingsmeldingen i liten grad inneholder konkrete forpliktelser. I stor grad er det snakk om utredninger og anbefalinger, og i svært liten grad konkrete tiltak som vil bidra til å bedre situasjonen for elevene.

3.1 Mer praktisk og motiverende læring

FAGFORNYELSEN

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, viser til at det er et stort handlingsrom i de nye læreplanene (Fagfornyelsen), som gjør det mulig å legge opp til mer varierte undervisningsformer og mer praktisk læring i alle fag. Flertallet mener at Fagfornyelsen har stor betydning for fagene, undervisningen og innholdet i ungdomsskolen, at de nye læreplanene har gitt mer rom for faglig fordypning, og at flere fag har blitt mer utforskende og praktiske. Flertallet viser til at digitale ferdigheter og kritisk tenkning er gitt en sentral plass, og at elevene får ny relevant kunnskap for fremtidens arbeidsliv. Flertallet viser til at folkehelse og livsmestring kom inn som ett av tre tverrfaglige temaer gjennom Fagfornyelsen. Dette nye temaet skal «gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg»

og «forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv».

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil påpeke at Norge faktisk bruker størst andel av brutto nasjonalprodukt på utdanning av alle landene i OECD. Til tross for dette er norske elevers resultater midelmådige. Dette medlem mener det er grunn til å reflektere og være kritisk til utviklingen og metodene som har vært gjeldende i skoleverket de siste tiårene. Dette medlem har i den sammenheng merket seg at flere norske skoleforskere har ytret seg kritisk til hvordan læreplanene er formulert. En del av kritikken går ut på at læreplanene er lite konkrete, og at tankegangen bak læreplanene har utgangspunkt i en skolefaglig ideologi med stor vekt på prosjektarbeid, «drøfting» og «refleksjon» fremfor mer tradisjonell klasseromsundervisning og konkrete mål. Flere norske skoleforskere har eksempelvis trukket frem at konkrete hendelser, personer og perioder må inn i historiefaget, at konkrete politiske prosesser og begreper må læres i samfunnsfag, og at norskfaget må gi elevene de kulturelle referansene de trenger for å kunne lese litteratur.

Dette medlem vil vise til at læreplaner spiller en svært viktig rolle for undervisningen i skolen, og at det bør foretas en grundig og fordomsfri diskusjon om en læreplanreform. Dette medlem vil vise til at det blant annet i Sverige foregår et viktig arbeid på dette området.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av læreplanverket, og vurdere hvordan læreplanene kan forbedres og utvikles på best mulig måte for lærere og elever.»

NASJONALT PROGRAM FOR EN MER PRAKTISK SKOLE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at praktisk undervisning kan gjennomføres i alle fag. Realfagene har et stort potensial for å bruke praktiske læringsmetoder og alternative læringsarenaer. Viktige temaer innen matematikk, som personlig økonomi, er gode eksempler. De nasjonale sentrene i matematikk og naturfag kan utvikle faglige og pedagogiske ressurser av høy kvalitet og bistå skolene i å gjøre undervisningen mer praktisk og motiverende for elevene.

Flertallet gjør oppmerksom på det skriftlige innspillet fra Skolenes landsforbund, som understreker viktigheten av å satse på lærerens kompetanse:

«Lærere må få kompetanse i å innlemme praktisk læring i undervisningen. Dette inkluderer ferdigheter i å

planlegge og gjennomføre praktiske aktiviteter som er relevante for fagene de underviser i. Forslag som mikromer og et helhetlig system for kompetanse og karriereutvikling er viktig, og det må gjelde for alle ansatte.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at meldingen foreslår å etablere et nasjonalt program for en mer praktisk skole og å fortsette satsingen på videreutdanning i praktiske og estetiske fag. De nasjonale sentrene skal også styrkes for å støtte mer praktisk undervisning i tråd med læreplanverket.

Disse medlemmer ønsker å fremheve betydningen av utstyr og bygninger som er tilrettelagt for praktisk undervisning. Over for lang tid har praktiske og estetiske fag fått for lite prioritet, og etterslepet på skolens arealer nasjonalt trenger et løft. Regjeringen har innført tilskuddsordninger for utstyr som kommunene kan søke på. Det er også kommet en rentekompensasjonsordning via Husbanken for investeringer i læringsarenaer, inventar og utstyr der rammen for 2025 er foreslått på 2 mrd. kroner. På sikt kan rammen økes til 8 mrd. kroner for å sikre godt egne spesialrom og oppdaterte arealer inne som ute for praktisk og aktiv læring.

Disse medlemmer gleder seg stort over etableringen av et nasjonalt senter for yrkesfag og oppfølgingen av dette for videre å styrke yrkesfagenes plass i samfunnet og opplæringen. Kompetansebehovet for fagarbeidere er stort, og må imøtekommes for å lykkes med omstillingen Norge står i.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet og Raudt deler regjeringa sitt ønske om at skolene skal bli meir praktiske, og stiller seg bak fleire av forslaga til korleis dette skal kunne gjerast. Det er absolutt naudsynt å syta for gode økonomiske støtteordningar til både innkjøp av utstyr og større investeringar i skulen. At det i større grad også skal leggjast til rette for opplæring utanfor klasserommet, gjennom skulehage, uteskule og liknande, er også svært positivt. Mange elevar slit i ein skuledag prega av for mykje stillesitting og einvegskommunikasjon, og har behov for meir varierte læringsarenaer.

Komiteen viser til at utstyr er viktig for å lykkes med en mer praktisk og utforskende skole. I den anledning mener komiteen at en i større grad enn i dag må legge opp til mer deling mellom skolene, gjerne i form av utstyrsbusser.

Komiteen vil påpeke at den tekniske utstyrsparaken i skolen har forfalt gjennom flere tiår. Tilgang til sløydsaler, skolekjøkkener, musikk- og scenesaler og lignende er også blitt dårligere over en lang periode. Dette er et tverrpolitisk ansvar, og det er viktig at det nå blir en tverrpolitisk satsing for å bedre den praktiske opplæringen i skolen, og for å få et kvalitetsløft på utstyrsfronten.

Komiteen vil vise til at NHO og Norsk Industri har en modell der stat, fylke og industri samarbeider om deling av avansert utstyr mellom flere skoler. De har sett på en løsning der et fylke eller en region eier en mobil enhet med undervisningsutstyr. En slik mobil enhet kan være en lastebil som «smørebussen» til skilandslaget, eller det kan være basert på én eller flere containere som blir transportert rundt om i fylket/regionen. Poenget er å dele på undervisningsutstyr. Komiteen mener denne løsningen kan være aktuell for både grunnskoler og videregående skoler.

Komiteen ønsker å fremheve at for å nå målet om en mer praktisk og variert skole er det viktig å trekke veksler på de ressursene og kompetansemiljøene som allerede eksisterer.

Komiteen viser til at de regionale vitensentrene allerede i dag er et godt etablert, kostnadseffektivt og landsdekkende virkemiddel, som hittil har vært underutnyttet. Komiteen mener at de regionale vitensentrene bør styrkes for å gi flere elever og lærere tilgang til fremtidsrettede læringstilbud i sine lokalmiljøer.

Styrke praktiske og estetiske fag

Komiteen mener kreative uttrykksformer er viktige læringsformer i skolen. Flere skoler lykkes med å sikre elevene nyttig kunnskap og erfaring fra kunst- og kulturuttrykk. Komiteen mener flere elever må få denne kunnskapen, som også nye læreplaner gir rom for. Eksempelvis vil komiteen trekke frem at det bør være rom for skoleoppsetninger, utflukter til kulturformidlere eller tilgang på drama og teater gjennom faglige tilbud. Valgfaget produksjon for scene tilbys ved flere skoler.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til Drama- og teaterpedagogenes innspill til komiteen i arbeidet med stortingsmeldingen. Der peker de på at å gjøre skolen mer praktisk og variert både bør dreie seg om å gjøre den teoritunge undervisningen mer praktisk og variert for alle elever, og i tillegg tilføre skolen mer praktisk opplæring gjennom nye fag egnet for det. Å innføre dramafag vil kunne bidra til å gjøre undervisningen fysisk aktiviserende for alle elevene, samtidig som de utforsker et tema. Drama- og teaterpedagogene viser til at land som Island, Irland og Australia har innført dramafaget i grunnskolen. De oppfordrer videre til å ikke ta inn dramafaget som et valgfag på 5.–10. trinn, men som et eget fag som når alle elever på trinnet. I sitt innspill peker Drama- og teaterpedagogene på at elevene kan få følgende fordeler av dramaundervisning i skolen: kommunikasjonstrening, fysisk aktiv læring samtidig som tematikk utforskes, utforskning av egne og andres perspektiver, lek, tverrfaglig læring og levendegjøring som bygger bro mellom fag, skapende arbeid og elevmed-

virkning, tilpasset undervisning, bedring av skolemiljø, fellesskap og trivsel samt en overføringsverdi til arbeidslivet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å innføre drama- og teaterfaget på noen trinn ved en justering av fag- og timefordelingen uten å øke timetallet.»

«Stortinget ber regjeringen evaluere utviklingen for dramafagets uttrykk, læringsformer og plassering i læreplanverket.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å gjeninnføre krav om at alle grunnskolelærerstudenter har ett praktisk og estetisk fag/læringsform i fagkretsen, og å gjeninnføre obligatorisk opplæring i dramaundervisning på minst 50 timer.»

Mer fysisk aktivitet

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt meiner at regjeringa manglar ambisjonar om å gjera fysisk aktivitet til ein naturleg del av skulekvardagen. Dette har ved fleire høve blitt etterlyst av varierende fleirtal i Stortinget, utan at det har blitt tilstrekkeleg følgt opp av regjeringa. Nyleg fortalde NRK om korleis ein ved Helle skule i Kragerø kombinerer fysisk aktivitet med ein meir variert og praktisk undervisning. Til NRK seier kunnskapsministeren at regjeringa ønskjer pilotskular der det skal satsast meir på fysisk aktivitet, og at desse skal fungera som forbilde for andre skular i landet. I Meld. St. 34 (2023–2024) kan ein attpåtil lesa at «Helsedirektoratet gir råd om at barn og unge i alderen 6–17 år bør være fysisk aktive i gjennomsnitt minst 60 minutter hver dag». Det blir også presisert at aktivitetsnivået daler etter kvart som elevane blir eldre, og at aktivitetsnivået også ber preg av sosiale skilnader. Det er difor skuffande at regjeringa sine ambisjonar berre strekk seg til utviklingsprosjekt kva gjeld meir fysisk aktivitet i skulen.

På denne bakgrunn fremjar desse medlemmene følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa leggja fram eit forslag som skal sikra elevar i grunnopplæringa auka fysisk aktivitet i skulekvardagen, med mål om éin time fysisk aktivitet kvar dag.»

VALGFAG

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt,

viser til forslagene i meldingen om å innføre valgfag for elever på 5. til 7. trinn.

Flertallet mener det er viktig å også tilby valgfag til elever på mellomtrinnet. For mange elever begynner motivasjonen å falle allerede på mellomtrinnet, så et fag basert på elevenes interesser kan ha en positiv effekt. Flere skoler har hatt stort utbytte av å satse på valgfag, blant annet ved at elever har fått økt motivasjon og arbeidsrelevant erfaring, noe flertallet mener bør være et tilbud for elever i hele landet. Det vil også bli vurdert hvordan fremmedspråk skal organiseres i omfang og innretning i grunnskolen.

Flertallet støtter tiltak som valgfag på mellomtrinnet, arbeidslivsfag på ungdomstrinnet og et nasjonalt program for en mer praktisk skole. Valgfag er et positivt innslag, dersom det brukes riktig. Flertallet mener det er viktig å styrke samarbeidet mellom grunnskolen og yrkesfag, slik at elevene kan gjøres kjent med yrkesfag tidlig i utdanningsløpet. Flertallet mener at blant annet valgfag kan være en av måtene å styrke elevenes kjennskap til yrkesfag.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Framstegspartiet og Raudt, er positiv til både valfag på mellomtrinnet, å gjera det obligatorisk for skular å tilby arbeidslivsfaget på ungdomsskulen og å høyra ope om korleis ein skal organisera framandspråka i framtida.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det på ungdomsskolen er innført et nytt, praktisk og arbeidslivsrettet håndverksfag som valgfag, som får gode tilbakemeldinger. Disse medlemmer mener skolene bør få økt mulighet til å etablere egne valgfag på lokale initiativ og at elevene får større muligheter til å velge egne fag basert på interesser. Disse medlemmer mener videre at flere elever bør bli kjent med hva yrkesfagene innebærer. Dette kan redusere fordommer, skape interesse hos elever og sikre et informert valg av studieretning før videregående. Derfor mener disse medlemmer at det bør innføres et obligatorisk yrkesfaglig valgfag.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre et obligatorisk yrkesfaglig valgfag i ungdomsskolen, basert på de yrkesfaglige linjene i videregående opplæring.»

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt, meiner ein meir praktisk skule ikkje berre kan redusere til å stadig auka på med fleire fag og fleire timar. Difor er det viktig at endringar som desse ikkje medfører ei ytterlegare auke av timetalet. Det vil i verste fall vera

kontraproduktivt. Difor er det naudsynt at det også blir mogleg å velja vekk nokre av dei teoretiske til fordel for meir praktiske fag.

Fleirtalet er opptatt av at grunnskulen i større grad skal spegla at over halvparten av alle elevar søker seg til yrkesfagleg utdanning, slik det har vore dei siste åra. Her kan ein sjå til Danmark, der det nyleg er innført eit tilbod om såkalla «juniorlærere», slik det også er omtalt i stortingsmeldinga. Eit slikt tilbod kan særleg vera bra for elevar som allereie manglar motivasjon for å delta i vanleg klasseromsundervisning.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremjar på denne bakgrunn følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa greie ut korleis eit utdanningsløp, etter modell frå den danske 'juniorlærere', som skal gi moglegheit for elevar på anten 8. eller 9. trinn å vera inntil to dagar i veka til opplæring i det faktiske arbeidslivet. Stortinget ber regjeringa kome tilbake til Stortinget med forslag til prøveordningar for ein slik modell.»

Komiteens medlem fra Venstre støtter forslaget om valgfag. Dette medlem mener at det er viktig at skoleeier og skoleleder skal kunne organisere innholdet i skolen innenfor det rammeverket som er satt i læreplaner. Det har etter dette medlems syn vært en for høy grad av detaljstyring av skolen over tid. Dette medlem er overbevist om at norske skoleledere er best skikket til å vurdere hvilke valgfag som bør etableres på sine barneskoler. Det bør legges godt til rette for kreative og estetiske fag, elever bør ha anledning til å bli bedre kjent med yrkesfag allerede i grunnskolen og skoleledere trenger økonomisk handlingsrom som gir reell valgfrihet. Dette medlem mener allikevel man bør være forsiktig med å detaljstyre valgfagsinndelingen på den enkelte skole fra stortingsalen. Det er etter dette medlems syn fagfolkene i skolen som er best skikket til å vurdere hva som er riktig valgfag på sin skole.

MER ARBEIDSLIVSOPPLÆRING PÅ UNGDOMSTRINNET

Arbeidslivsfag

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, ønsker å vise til forslagene i meldingen om at det skal bli obligatorisk for skolene å tilby arbeidslivsfag på ungdomstrinnet.

Arbeidslivsfag ble innført under den rød-grønne regjeringen med læreplanforsøk fra 2010, men finnes ikke på alle skoler i dag, så kun en andel av elevene får muligheten til å ta dette faget. Faget er viktig for å gi elevene erfaringer fra praktiske fag og arbeidslivet. Flertallet

mener at for å styrke koblingen mellom skole og arbeidsliv er viktig for å gjøre elevene bedre forberedt på å velge fremtidig utdanning og yrke. Næringslivets Hovedorganisasjon tok også opp dette i sitt skriftlige innspill til komiteen:

«6 av 10 NHO-bedrifter har et udekket behov for kompetanse. Behovet og mangelen er størst for yrkesfaglig kompetanse. Det er derfor viktig at grunnskolen forbereder og motiverer elever til å lære og utforske praktiske ferdigheter så vel som teoretiske. Ungdomstrinnet må motivere og ruste elever slik at de har gode forutsetninger for videre opplæring og deltakelse i arbeidslivet.»

Komiteen viser til at det er store forskjeller i kvaliteten på faget arbeidslivsfag. Komiteen mener at faget kan styrkes gjennom at en i større grad benytter lærekrefter fra arbeidslivet eller yrkesfaglærere fra videregående skole. Komiteen viser i den anledning til det skriftlige innspillet fra NHO Reiseliv, hvor Tønsbergskolen, ved Tønsberg kommune, kjøper ut undervisningspersonell ved den lokale videregående skolen, som på sin side gir arbeidslivsfagelevne praktisk erfaring i samarbeid med videregående skole og lokalt næringsliv.

Fremmedspråkernes omfang og innretning

Komiteen viser til at kunnskapsberedskap og internasjonalt samarbeid er avgjørende for samfunnet, og at god språkkompetanse er viktig for Norge. For å kunne kommunisere med andre og delta i samfunnet og demokratiet er det viktig å kunne ha kommunikasjon med flere enn dem med engelskspråklig kompetanse. Komiteen peker på at det er en klar sammenheng mellom det som skjer i skolen, høyere utdanning og arbeidslivet, og at språk er en viktig del av alle disse.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre mener regjeringen undervurderer språkfagene og viser lave ambisjoner overfor elevene og for Norge som kunnskapsnasjon. Disse medlemmer mener at snarere enn å redusere fremmedspråk bør en se på om fremmedspråk kan introduseres tidligere i skoleløpet, da elevene er svært åpne for læring. Disse medlemmer mener at språk er et grunnleggende praktisk fag og avgjørende for forståelse på tvers av landegrenser. Det handler også om kulturell kompetanse og forståelse for ulike lands kultur og skikker. Disse medlemmer er bekymret for at kvaliteten på tilbudene i fremmedspråk kan bli svekket ved regjeringens foreslåtte endring. En svekkelse av språkfagene vil få betydelige konsekvenser for nasjonens kunnskapsberedskap.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre er også skeptiske til konsekvensene videre i

skoleløpet og frykter at elever mister muligheten til å fordype seg i realfagene.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen åpne for at fremmedspråk kan tilbys som valgfag fra 5. trinn.»

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av god språkopplæring i skolen. For et land som Norge, med utstrakt handel og kontakt med resten av verden, er det viktig at elevene får mulighet til å lære også andre fremmedspråk enn engelsk. Dette medlem vil samtidig peke på at mange elever sliter med å både lese, skrive og regne tilstrekkelig. For mange elever vil det være nyttigere og mer motivende å kunne få bruke ekstra tid på kjernekompetensene fremfor å bruke tid på sidemål eller et fremmedspråk. Dette medlem vil vise til at skolen har et enormt mangfold av elever, og at ikke alle elever har de samme evner og ønsker. Valgfritt andre fremmedspråk og valgfritt sidemål vil føre til at språkklassene blir bestående av mer motiverte elever, som faktisk har både lyst, evner og motivasjon til å lære fremmedspråk og sidemål, noe som vil gi bedre kvalitet. Samtidig vil valgfriheten øke muligheten til dem som sliter med språkfagene, til å tilegne seg bedre kunnskap i for eksempel norsk og engelsk.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om å innføre valgfritt sidemål i skolen.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om å gjøre et andre fremmedspråk valgfritt i skolen.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre er uenig i forslaget om å vurdere å fjerne fremmedspråk. I en stadig mer globalisert verden trengs det mer språk- og kulturforståelse, ikke mindre. Disse medlemmer viser også til at næringslivet etterspør denne kompetansen, og det må sikres en bredde i fagene også i ungdomsskolen. En utfordring som disse medlemmer vil nevne, er at det ikke er nok lærere eller andre ressurser, slik at den skolen man legger opp til, er mulig i dag. Det vil derfor kreve en satsing og mer konkrete tiltak enn det meldingen legger opp til.

Utdanningsvalg

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil vektlegge verdien av å skape helhet og sammenheng i grunnopplæringen, der elevene kan hente motivasjon gjennom ungdoms-

skolen med mål for videregående opplæring og arbeidslivet videre. Ved innføringen av valgfaget utdanningsvalg i 2008 så Arbeiderpartiet og Senterpartiet behov for at elevene fikk innblikk i arbeidslivets krav og behovet for relevant utdanning. Nå er behovet for faget like stort, samtidig som koblingen til andre fag som kan bidra til å gi elevene arbeidspraksis, er en styrke.

3.2 Styrke elevenes læring i fag og utvikling av ferdigheter

LESE- OG SKRIVEFERDIGHETER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, viser til betydningen av styrket satsing på lesing i skolen, økt støtte til skolebibliotek og tiltak for flere trykte lærebøker. Lesing og skriving er grunnleggende ferdigheter i alle fag. Norske elever har vist nedadgående resultater i lesing, noe som er bekymringsfullt og krever økt innsats. Lesing og skriving er tett knyttet til hverandre.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, ønsker å fremheve at læring av grunnleggende ferdigheter som å skrive, lese og regne er viktig, men at også sang, musikk, tegning, fysisk aktivitet, naturopplevelser og lek er viktig for å styrke elevenes læring i fag og utvikling av ferdigheter. Dette flertallet mener at læring av grunnleggende ferdigheter og praktisk og variert undervisning ikke utelukker hverandre, men at det ofte kreves mer ressurser og tid for lærerens kreativitet for å utforske ulike pedagogiske verktøy.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at for å forbedre lese- og skriveferdigheter vil regjeringen gjennomføre Leselyststrategien 2024–2030, videreutvikle «Tid for lesing», styrke nasjonale sentre for lesing og skriving og støtte prosjekter fra private og frivillige organisasjoner som fremmer leselyst.

Medlemene i komiteen frå Høgre, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt viser til stadig større skilnader mellom elevar i lese- og skriveferdigheter. Dette er ei urovekkjande utvikling som rokkar ved fundamentale føresetnader for vidare læring. Til dømes har professor Espen Ytreberg ved UiO i Morgenbladet 23. januar 2023 peika på at stadig fleire studentar har problem med å lesa og skriva lengre og tyngre tekstar. Undersøkingar frå UiB syner også at studentane les mindre enn tidlegare. Gode lesevanar startar tidleg, både i heimen og i skulen. Skulen er den arenaen der desse elevane møtast uavhengig av

bakgrunn, og er såleis ein arena der ein kan sikra at alle utviklar gode lesevanar og meistarar lesing og skrivning. Desse medlemmene viser til at dette både handlar om å setja av tid til høgt- og eigenlesing i undervisninga, og å leggja til rette for høgtlesing av skjønlitteratur i til dømes lunsjpausen. Slik kan ein skapa leselyst, som er det avgjerande for å utvikla god tekstforståing.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at resultatene fra nasjonale prøver synleggjør at det er store kvalitetsforskjeller mellom skoler, kommuner og fylker i Norge. Det kan være flere år med læring som skiller elevene på samme trinn.

Disse medlemmer viser til at gode leseferdigheter og engasjement for lesing er grunnlaget for all annen læring og for å oppleve mestring i flere fag. Lesopplæringen bør derfor styrkes i flere fag, og det er viktig å sørge for at lærerne kan få kompetanseheving.

Skolebibliotek

Komiteen vil understreke betydningen gode skolebibliotek med kvalifiserte bibliotekarer har for skolen. Forskning har vist at systematisk bruk av skolebibliotek i opplæringen har positiv innvirkning på elevenes læring og leseferdigheter, og bidrar til å utjevne sosiale forskjeller. Skolebiblioteket kan brukes til alternativt pensum, å lære om kildekritikk og å utvikle elevenes forståelse for digitale verktøy.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at et bibliotek på skolen også har mange funksjoner utover lesing. Det å ha et bibliotek for spill, sosialt fellesskap og aktiviteter som stimulerer til læring, er viktig og må satses på. Selv om skolebibliotek er og skal være en del av skolens pedagogiske rammeverk, har skolebibliotekene i praksis blitt en salderingspost for mange skolebudsjetter. Dette har ført til en situasjon hvor mange elever i dag ikke har tilgang på skolebibliotek, og mange heller ikke på bibliotekfaglig kompetanse. Ifølge GSI-tallene for skoleåret 2023–2024 viste rapporteringen at hele 539 skoler svarte «nei» på spørsmålet om skolen har eget skolebibliotek, og 40 skoler hadde ikke et tilbud i det hele tatt. Disse medlemmer mener at dette er uheldige tall som har negativt utslag på elevens læring og leselyst.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt meiner også at skolebiblioteka spelar ei avgjerande rolle i å sikra gode leseferdigheter for elevane. I Innst. 263 S (2023–2024) peika desse medlemmene på at dagens tilbud er svært varierende, og at formålet til skolebiblioteka ikkje er tydeleg nok varetatt i forskrifta. Raudt har i sitt alternative

statsbudsjett lagt opp til større aukar til skulebiblioteka gjennom innkjøp av nye kulturfondbøker.

På denne bakgrunn fremjar desse medlemmene følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa gjera endringar i opplæringsforskrifta slik at ny § 11-2 første ledd om skolebibliotek lyder: Skolebiblioteket skal bidra til å utvikle informasjons-, språk- og leseferdighetene og evna til å tenke kritisk hos elevane, og til å jamne ut sosiale, kulturelle og digitale forskjellar.»

«Stortinget ber regjeringa kartleggja tilstanden i norske skulebibliotek knytt til tilsettressursar, tilgang på bøker og innkjøp av nyare barne- og ungdomslitteratur inkludert teikneseriar og koma tilbake til Stortinget med dette på eigna måte.»

REALFAG OG ØKONOMI

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre trekker frem regning som en av ferdighetene som er viktig både i videregående opplæring og høyere utdanning, men også for å klare seg gjennom livet. Når nesten 1 av 5 går ut av grunnskolen med standpunkt karakter 1 eller 2 i matematikk påvirkes i stor grad deres evne til å fullføre yrkesfaglig eller studieforberedende utdanningsprogrammer, som er grunnlaget for innpass i arbeid og videre utdanning. Disse medlemmer mener derfor at en må styrke regneferdighetene og sikre at flere fag legger til rette for å utvikle regning som grunnleggende ferdighet. Realfagene trenger et løft i skolen, men også i høyere utdanning og i arbeidslivet.

Disse medlemmer er videre bekymret over at Norge henger etter våre naboland i realfagsresultater i skolen, og at vi har et skjevt og tradisjonelt kjønnsrollemønster i både utdanningsvalg og yrkeslivet.

Disse medlemmer mener at for å løse dette kreves det en styrking av realfagene i skolen. En naturlig del av det kan være å videreføre regjeringen Solbergs satsing på naturfag i barneskolen og innføre en ekstra time naturfag i uken på ungdomstrinnene. Disse medlemmer mener videre det bør åpnes for at elevene kan velge ulik tilnærming til matematikk, slik som på videregående, og at dette kan gjøres innenfor dagens læreplan i matematikk, og ikke skal begrense elevenes valgmuligheter senere på videregående skole. For å stimulere flere til å velge realfag, er vi også avhengige av at fagene gjøres mer attraktive, og at de kobles opp mot lokalt næringsliv.

Disse medlemmer mener videre også at det bør legges til rette for å utvide tilbud som talentsentrene i realfag, og at det løftes frem flere rollemodeller som bidrar til å rekruttere flere jenter til teknologifag.

Disse medlemmer viser til Lektor2-ordningen, som tilbød kompetanseutvikling og økonomisk støtte til ungdomsskoler og videregående skoler som ønsket å involvere fagpersoner fra arbeidslivet i realfagsundervisningen. I samarbeid utviklet skolen og samarbeidspartneren inspirerende og læreplanrettede undervisningsopplegg med fokus på anvendelse av realfag.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at dette er en ordning Høyre har valgt å prioritere videre i partiets alternative budsjettforslag, og det er en ordning disse medlemmer mener bør videreføres.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen øke antallet naturfagstimer med en time i uken på 8.–10. trinn.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at elevene på 9. og 10. trinn får mulighet til å velge mellom en mer teoretisk eller en mer praktisk tilnærming til matematikk i deler av undervisningstiden.»

«Stortinget ber regjeringen etablere flere talentsentre i realfag på vitensentrene.»

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil påpeke at norske skoleelevers kunnskaper om privatøkonomi er generelt mangelfulle, til tross for tiltak som har blitt innført de siste årene.

Dette medlem vil vise til den siste PISA-undersøkelsen, som viser at økonomiforståelsen blant norske 15-åringer er lavere enn i de andre OECD-landene. Rapporten viser at de norske elevene har et gjennomsnittresultat som er signifikant lavere enn gjennomsnittet for de deltakende OECD-landene.

Dette medlem har merket seg at personlig økonomi siden 2020 har vært en del av det tverrfaglige temaet «Folkehelse og livsmestring». Innsikt i personlig økonomi eksisterer også som kompetansemål i samfunnsfag og matematikk. Dessverre viser de målbare resultatene at dette ikke er nok. Det er behov for en styrking av dette feltet for å sikre at alle elever i Norge får en grunnleggende opplæring i praktisk, personlig økonomi.

Dette medlem vil påpeke at å sikre alle elever et fag med opplæring i personlig økonomi er viktig for den enkelte elev, og at det vil virke sosialt utjevne. Elevers kunnskap om privatøkonomi er sterkt påvirket av foreldrenes økonomiske atferd og holdninger, og forskning viser at økonomisk adferd ofte går i arv, og at mange foreldre ikke snakker nok med barna sine om økonomi. Dette fører til at mange elever kommer inn i voksen-

livet uten grunnleggende forståelse for hvordan de skal håndtere egen økonomi.

Dette medlem mener at alle elever i ungdomsskolen og videregående skole må være garantert en innføring i de viktigste områdene i personlig økonomi. For å sikre dette må privatøkonomi gis mer plass i grunnskolen. Personlig økonomi kan få mer plass i skolen hvis for eksempel tvungent andre fremmedspråk fjernes og sidemålet gjøres valgfritt.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette arbeidet med nødvendige endringer i læreplanene, slik at alle elever får et fag med opplæring i personlig økonomi.»

DEMOKRATIOPLÆRING, KRITISK TENKNING OG ELEVMEDEVIRKNING

Komiteen viser til at sammen med grunnleggende ferdigheter gir dannelsesoppgavet og demokrati forståelse et viktig grunnlag for å kunne delta i samfunnet som medborgere på en god måte. Komiteen mener det er viktig å styrke arbeidet med å bryte ned fordommer og øke toleranse og forståelse. Komiteen viser til den sammenheng til demokratiopplæringsentrene og Dembra, som gjør en viktig jobb og bør få muligheten til å nå ut til flere. Komiteen mener at en bør styrke satsingen på demokratiopplæring i skolen gjennom disse aktørene.

Komiteen er enig i regjeringens forslag om å styrke 22. juli-senteret og freds- og menneskerettighetsentrene, og at ressurser som Dembra og Tenk skal få mer støtte. Det er også viktig å legge til rette for bedre elevmedvirkning.

Komiteen peker på at det er alvorlig at høyreekstremer får fotfeste i etablerte miljøer i stadig flere land i Vest-Europa. Det er også bekymringsverdig at internasjonale undersøkelser ICCS samtidig viser at norske elever kan mindre om demokrati og medborgerskap enn tidligere. Komiteen påpeker at ekstremisme truer demokratiske verdier som frihet og likestilling.

Demokrati er avgjørende for å sikre et stabilt og rettferdig samfunn, og det er derfor viktig å prioritere tiltak som fremmer og løfter demokratiforståelsen hos elevene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser derfor til at Sosialistisk Venstreparti sammen med regjeringen i flere forhandlinger har styrket finansieringen av organisasjonene som jobber med å fremme demokratiforståelse inn skolen og inn mot de unge.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil understreke viktigheten av å sikre bedre elevmedvirkning i tråd med bestem-

melser i ny opplæringslov. Dette gjelder særlig på tema som meldingen berører, herunder bekymringsfullt skolefravær, ved overganger i utdanningsløpet, ved skolehjem-samarbeid og når skolen og andre offentlige tjenester samarbeider. Videre vil disse medlemmer understreke at elever må ha en aktiv rolle i skolens kvalitetsutviklingsarbeid.

Disse medlemmene vil visa til høyringsinnspelet frå Elevorganisasjonen, og deler deira syn på at det bør vera tydelegare krav i alle kommunar om å sikra elevane sin rett til å medverka, i tråd med opplæringslova. Som Elevorganisasjonen peiker på, er moglegheita til å medverka sterkt motiverande for elevar, og kan bidra til auka trivsel i skulen.

Disse medlemmene vil også understreka at skulebiblioteka kan spela ei viktigare rolle i å utvikla elevane sine kunnskapar om kritisk tenking, men at dette må koma tydeleg fram i forskrift og at skulebiblioteka må sikrast nok ressursar.

LIKE MULIGHETER FOR ALLE ELEVER

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener tidlig innsats, tilpasset opplæring og god tilrettelegging kombinert med høy kompetanse hos lærerne er de viktigste tiltakene for å sikre at elevene lykkes. Det å senke krav og forventninger eller ha lavere ambisjoner på elevenes vegne er en fallitterklæring.

Disse medlemmer mener at målet ikke kan være at alle elever skal bli like, men at alle elever skal få de beste mulighetene til å utvikle sine evner og talenter. Da er det avgjørende at elevene får den hjelpen de trenger, både de som strever og de som mestrer fagene godt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at retten til utdanning er nedfelt i Grunnloven § 109, hvor det stadfestes at alle har rett til grunnleggende opplæring, som skal utvikle den enkeltes evner og ta hensyn elevens behov. At utdanningssystemet skal sikre at alle skal ha lik mulighet til å ta den utdanningen de ønsker og har som mål å ta, er derfor en grunnpilar i norsk skole.

Disse medlemmer mener derfor det er svært uheldig at noen av strukturene i norsk skole skaper og forsterker en ulikhet mellom elevene. Disse strukturene gir noen elever bedre forutsetninger for å kunne lære enn andre. Tre av disse skjevhetene handler om skolelekser, tilgang på sunn og god mat, og en universelt utformet skolehverdag.

Nivådeling

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til Jøsendal-utvalget, jf. NOU 2016: 14 Mer å hente – Bedre læring for ele-

ver med stort læringspotensial, som tydelig pekte på at handlingsrommet for pedagogisk og organisatorisk differensiering benyttes for lite, og at både kunnskap og tiltak rettet mot elever med høyt læringspotensial er utilstrekkelig. Flertallet mener at skolen har et ansvar for å løfte alle elever og ha høye ambisjoner for at alle skal kunne oppfylle sitt faglige potensial. Derfor er tiltak som kan bidra til at denne gruppen elever beholder motivasjon og faglig lærelyst viktig. Flertallet mener det videre er viktig å sørge for at lærerne har tilstrekkelig kompetanse i å fange opp barn med høyt læringspotensial, for å gi bedre tilpasset opplæring til denne gruppen elever.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at det er et stort, og allerede godt brukt, handlingsrom for å gjennomføre nivådeling i fag i perioder. Samtidig trengs det større kunnskap om effektene av dette og hvordan man kan utnytte seg av slike tiltak på en best mulig måte. Disse medlemmer mener derfor at det bør settes i gang flere kontrollerte forsøk og mer forskning for å se hvordan dette både kan løfte elever med høyt læringspotensial og elever som jobber med å skape seg grunnleggende forståelse i fag.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at handlingsrommet for tidsbegrenset nivådeling i fellesfagene på ungdomsskolen i større grad brukes, slik at elevene møter faglige utfordringer som gjenspeiler deres faglige nivå.»

«Stortinget ber regjeringen styrke forskningen og kunnskapsgrunnlaget på effekten av inndeling av elevene i grupper etter faglig nivå, og hvilke forutsetninger som må ligge til grunn for nivåinndeling gir elevene godt utbytte av opplæringa.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle elever, uavhengig av hvor de bor eller hvilken skole de går på, får muligheten til å forsere enkeltfag eller skoleår.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, vil påpeke at en skoleklasse utgjør en mangfoldig gruppe av individer. Elever lærer i ulikt tempo og har ulike styrker, og det er derfor viktig at lærerne får legge opp undervisningen best mulig, slik at undervisningen i størst mulig grad gir utfordringer og støtte på riktig nivå. Dette bidrar til økt mestringsfølelse og

motivasjon, noe som er avgjørende for å skape et godt læringsmiljø.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener at økt bruk av nivådeling kan være et viktig verktøy. Når elever med lignende ferdigheter arbeider sammen, kan lærerne lettere skreddersy aktiviteter som både er motiverende og utfordrende. Dette kan bidra til bedre læringsutbytte for alle elever, inkludert både de som trenger ekstra hjelp, og de som har kommet lengre og trenger mer avanserte utfordringer. Uten nivådelte undervisning risikerer man at elever enten blir sittende fast i stoff de ikke forstår, eller kjeder seg fordi de ikke får utviklet sitt potensial fullt ut. Dette medlem mener at mulighetene lærerne har for nivådeling og andre måter å organisere klasseromslæringen på, må tydeliggjøres og utvides. Dette medlem har tillit til at lærerne er de som best er i stand til å vurdere hvordan klassen og læringen skal organiseres.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre og utvide lærernes mulighet til å tilpasse undervisningen gjennom gruppeinndelinger etter nivå.»

Tidlig innsats

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, mener at på samme måte som tidlig innsats er etablert som prinsipp og arbeidsmetode i starten av grunnskolen, bør dette gjelde gjennom hele skoleløpet. Jo tidligere behov blir avdekket og dekket, jo bedre. Flertallet vil styrke kompetansen og muligheten for å tilrettelegge undervisning så tidlig som mulig gjennom hele skoleløpet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at regjeringen Solberg innførte en ny plikt til intensiv opplæring for elever på 1.–4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving og regning. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg gjennomførte mange tiltak for å sikre tidlig innsats i barnehage og de første skoleårene. Disse medlemmer merker seg allikevel at mange elever strever både faglig og sosialt på ungdomsskolen. For å unngå at små problemer får vokse seg store, må tidlig innsats etableres som en arbeidsform i hele skoleløpet, og det er viktig at grunnleggende ferdigheter hos elevene også styrkes i ungdomsskolen, slik at de er faglig forberedt til videre opplæring, utdanning og arbeid.

Disse medlemmer viser til at det at elevene lærer seg å lese, skrive og regne, åpner dørene for videre læring. Disse medlemmer mener videre at innen de grunnleggende ferdighetene og fagene som har en sær-

lig rolle for utvikling av disse, har skolen, skoleeier og myndigheter et ansvar for å sikre at de som ikke har utvikle tilstrekkelig faglig kompetanse, sikres oppfølging, ekstra opplæring og støtte og følges opp gjennom tydelige planer for å heve elevens ferdigheter. Tidlig innsats er en arbeidsform som bør gjelde gjennom hele skoleløpet. Disse medlemmer mener det bør innføres en plikt til intensiv opplæring for elever som har svake grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning når de starter på ungdomsskolen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en plikt for skolene til å gi intensiv opplæring til elever med svake grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning ved start på 8. trinn, og videre at det lages en plan for elevene med mål om at eleven kan følge forventet progresjon.»

Lekser

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at alle elever skal ha like forutsetninger for å mestre skolen, ikke bare de som har mulighet til å få leksehjelp fra foreldrene når de kommer hjem. Elever skal få mer tid på skolen til å øve og få hjelp av lærere, og ha fri når de kommer hjem. En litteraturgjennomgang av leseforskningen Utdanningsdirektoratet lagde i 2021, viser at det er andre faktorer som er viktig for elevenes læring, og at lekser skaper større ulikhet mellom elevene. Blant hovedfunnene var «[l]ekser bidrar til litt bedre læring for elever på ungdomstrinn og i videregående skole, men det er andre skolefaglige faktorer som bidrar mer til elevenes læring» og videre at «[e]lever med lav sosioøkonomisk bakgrunn lærer ikke like mye gjennom lekser som andre elever.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener derfor at lekser på grunnskolen bør avvikles, til fordel for repetisjonsarbeid på skolen, der alle elever har tilgang på lik oppfølging og støtte i repetisjonsarbeidet.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen erstatte hjemmelekser med skolelekser i grunnskolen.»

Individuelt tilrettelagt opplæring

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre viser til at halvparten av den individuelt tilrettede opplæringen gjennomføres av ufaglærte og hjelpen kommer for sent. Det er uakseptabelt hvis de elevene som har de største utfordringene i skolen, ikke får den hjelpen og

støtten de trenger. Disse medlemmer mener at både kommunene og skolene må ta grep for å sikre økt spesialpedagogisk kompetanse og et velfungerende og effektivt samarbeid i oppfølgingen av elever med tilretteleggingsbehov.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å redusere bruken av ufaglærte i individuelt tilrettelagt opplæring.»

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre tilstrekkelig informasjonsdeling og samarbeid i overgangene mellom ulike nivåer i skolen, særlig for elever med særskilte behov.»

Alternative opplæringsarenaer

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, mener det må legges til rette for flere alternative opplæringsarenaer for elever som står i fare for å droppe ut av ungdomsskolen. Flertallet viser til at dette er viktige læringsarenaer som lykkes godt med å inkludere og motivere elever som trenger mestring på siden av den ordinære skolegangen. Dette er arenaer og aktører som utfyller og utfordrer måten det drives opplæring og undervisning på i skolen, og som kan være et godt tillegg for alle elever. Flertallet mener at skolene må samarbeide tettere med disse alternative opplæringsarenaene, og at kommunene må legge godt til rette for dette, slik at flere elever får tilpasset opplæring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil poengtere at varierte opplæringsarenaer og samarbeid er viktig for å gi relevant og variert læring i elevenes lokalsamfunn. Disse medlemmer peker på at meldingen følger godt opp Stortingets vedtak ved behandling av ny opplæringslov i Stortinget i Innst. 442 L (2022–2023) om å tydeliggjøre og øke handlingsrommet for skoleleder, foreldre og elever til å bruke alternative opplæringsarenaer.

Komiteen vil trekke frem Ungt entreprenørskap (UE) som en god modell for å lykkes med en mer praktisk og variert skole, gjennom å være en brobygger mellom skole og arbeidsliv. Komiteen viser til at gjennom å lære og erfare entreprenørskap utvikler elevene samarbeidsevne, kreativitet og skaperglede som kan gi motivasjon, selvtillit og viktige bidrag til samfunnet. Komiteen mener at flere barn og unge bør lære hvordan de gjennom utdanning, jobb og privatliv kan bidra til gode lokalsamfunn, verdiskaping og en bære-

kraftig utvikling. Komiteen mener at UE er en viktig aktør som i tett samarbeid med utdanningssystemet, næringslivet og flere bidrar til å fremme nysgjerrighet og læring og gjør at elevene kan se relevansen av opplæringen og bidra bedre til fremtidig verdiskaping. Komiteen viser til det skriftlige innspillet fra KS:

«Ungt Entreprenørskap (UE) er en landsomfattende ideell organisasjon etablert av flere departement i samarbeid med arbeidslivets parter. Programmet innebærer nettopp en praktisk og variert opplæring i samarbeid med arbeidslivet, i form av elevbedrifter og kreativitetsprogrammet Smart. KS mener at UEs programmer, som er forankret i læreplanverket og svært positivt evaluert av lærere og elever som deltar, bør kunne tilbys flere elever i hele landet. Stortinget bes sørge for at en nasjonal satsing på Ungt entreprenørskap gjennom hele skoleløpet inkluderes i programmet for en mer praktisk og variert opplæring.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide og forsterke ordningen med tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom for å sikre at hele skoleløpet får tilgang på praktisk læring om entreprenørskap.»

Profilskoler

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at det offentlige skole- og utdanningstilbudet i Norge står for den absolutt største andelen av opplæring på grunnskolenivå. Disse medlemmer viser videre til at en liten andel går på en friskole, som representerer et lite, men viktig tilbud. Disse medlemmer viser videre til at loven som regulerer private skoler/friskoler, har vært endret flere ganger de siste 20 årene. Under regjeringen Solberg vedtok Stortinget i 2015 å endre navnet på loven til Lov om frittstående skolar og innføre nye godkjenningsgrunnlag som tillot opprettelse av skoler med særskilt profil eller yrkesfaglig videregående opplæring. Disse medlemmer viser til at det skulle åpne for mer mangfold og nyskaping i sektoren. Etter endringen i loven i 2015 har det kommet til enkelte etableringer av friskoler på grunnskolenivå som supplerer sektoren med nye opplæringstilbud innen blant annet entreprenøriell læring. Disse medlemmer mener at det bør være åpning for å etablere den type tilbud, og er kritiske til at regjeringen Støre har fjernet denne adgangen. Disse medlemmer mener også at det i større grad bør være mulig for offentlige skoler å opprette profilskoler, for å gjøre tilbudet mer mangfoldig.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for flere profilskoler i kommunal regi, slik at ungdomsskoletil-

budet blir mer mangfoldig og elever på ungdomstrinnet kan fordype seg i ulike områder.»

«Stortinget ber regjeringen åpne for at friskoler igjen skal få tilby profilskoler på ungdomstrinnet, som for eksempel yrkesfaglige ungdomsskoler og realfags-ungdomsskoler.»

Kulturskolen

Komiteen viser til alle mulighetene som ligger i kulturskolen, og peker på at ungdomsmeldingen i langt større grad åpner for å se kulturskolen som en del av kommunens helhetlige tjenestetilbud. Kulturskolen innehar variert og kreativ kompetanse, som kommunene med stor fordel bør benytte seg av i ordinær undervisning i grunnskolen. Komiteen peker på at barn og unge mestrer på ulikt vis, og at kulturskolen er en inkluderende arena som gir ulike barn like muligheter. Der mange barn ikke opplever mestring og læringsglede i ordinær undervisning, kan kulturskolens kompetanse og erfaring med inkluderende mestringsarenaer være et viktig tilskudd og skape rom for mestring og læringsglede for alle elever.

3.3 Trivsel, trygghet og tilstedeværelse

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet ser positivt på at norske elever generelt har det veldig bra i skolen. Undersøkelser som Elevundersøkelsen, PISA, HEVAS – Helsevaner blant skoleelever og Ungdata peker på at elevene har et godt læringsmiljø med høy trivsel, positive faglige utfordringer og god mestring. Elevene trives bedre enn sine nordiske naboer og opplever god tilhørighet til skolen og relasjon til lærerne. De fleste elever har også nære venner og venner å være med på skolen og i fritiden.

Disse medlemmer mener dette er en styrke ved den norske skolen og det norske samfunnet. God trivsel, motivasjon og mestring er viktig for læring. Samtidig ser vi at elevers motivasjon og opplevelse av mestring faller mot slutten av grunnskolen, og dette har hatt en negativ utvikling over tid. Dette må tas tak i og krever tiltak både av faglig og sosial karakter. Å lykkes med å snu den negative utviklingen er viktig for å øke gjennomføringen av videregående skole. Motivasjon og mestring må også sees i sammenheng med det å møte tilpasset undervisning. For mange vil det å møte en mer praktisk og variert skole kunne være med å gi den læring og utvikling som setter dem i stand til å fullføre skolegangen og oppnå bedre resultater.

Disse medlemmer viser til at alle elever er forskjellige og lærer ulikt og i ulikt tempo. Skolen må være i stand til å møte hver enkelt elev med tilpasset undervisning og en bredde av opplæringstilbud og veier til fullført kompetanse, som gir alle elever en mulighet til å mestre og trives i skolen. Disse medlemmer mener

at skolen må bli mer praktisk og variert og kvalifisere elevene bedre til videre opplæring, utdanning og arbeid.

Disse medlemmer mener at dagens ungdomsskole ikke lykkes godt nok med å gi alle elever tilstrekkelig tilpasset opplæring. På ungdomsskolen kommer forskjellene mellom elevenes interesser og faglige nivå tydeligere frem. Det er viktig at en i arbeidet med å tilpasse undervisning og øke alternative opplæringstilbud søker å ivareta det positive i samholdet og fellesskapet. Elever skal oppleve at det er skolen som tilpasser seg deres utfordringer, ikke at de må ofre sosialt og faglig miljø for å få den oppfølgingen og opplæringen de har krav på.

Disse medlemmer viser til at på en rekke arenaer i samfunnet opplever barn og unge økte forventninger, og flere melder om økte psykiske symptomer og plager. Disse medlemmer mener at skolen skal være et trygt og godt sted som har forventninger og ambisjoner på vegne av elevene, men som også gjennom dyktige lærere og et godt lag rundt eleven bidrar til å gi elevene økt selvtillit og mestringsfølelse.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt merker seg at det i stortingsmeldingen vises til tall fra Ungdata, som viser en negativ utvikling i elevers opplevelse av stress og press. I ungdomsskolen har det vært en liten økning i andel elever på ungdomsskolen som rapporterer at de ofte eller svært ofte er stresset av skolearbeidet, fra 48 pst. i 2018–2020 til 53 pst. i 2024. 38 pst. svarer i 2023–2024 at de opplever mye press om å gjøre det bra på skolen. Disse medlemmer mener det er viktig å ha elementer inn i skolen som gjør elevene klare for å håndtere presset tilknyttet tilbakemeldinger, prøver og korte frister utover skoleløpet, men mener ikke at å måles med karakterer er riktig medisin. Tallene for utviklingen er kanskje ikke sterkt økende, men det er likevel alarmerende høye tall for andel elever som opplever stress og press. Tallene viser også at dette ikke er en ettervirkning av pandemien, men en systematisk og vedvarende utfordring i norsk skole.

Disse medlemmer er bekymret over at altfor mange elever melder at de ikke trives på skolen, opplever mobbing og sliter med å henge med i undervisningen. Dette er en utvikling vi må snu, og spesielt guttene synes å trenge en annen skolehverdag enn mange opplever i dag. Det forventes mye av lærere i dag, og derfor må lærerutdanningen hele tiden fornyes og justeres etter det samfunnet barna vokser opp i. Elevene må sikres en trygg digital skolehverdag som fremmer læring, og læreren må ha kompetanse og trygghet for å gjennomføre det. Det er også bekymringsverdig at fysisk utagering er et økende problem. Dette krever både at læreren får nødvendig bistand og støtte, og at læreren gis nød-

vendig kompetanse til å håndtere slike situasjoner til beste for eleven, medelever, ansatte og seg selv.

ELEVENES SOSIALE OG EMOSJONELLE KOMPETANSE

Komiteen merker seg at Læringsmiljøsenteret ved Universitetet i Stavanger viser til viktigheten av å stimulere ungdommers sosiale og emosjonelle kompetanse, og at dette vil være med på å gjøre det lettere å klare seg bra i skole og arbeidsliv. Komiteen mener det er bra at flere skoler og kommuner har kommet godt i gang med å implementere dette siden innføringen i 2020, og at flere prosjekter rettet mot psykisk helse og livsmestring er igangsatt, blant annet gjennom undervisningsopplegget ROBUST og YAM. Komiteen mener at slike tilbud må være tilgjengelig for alle elever, og at lærere må få nødvendige ressurser for å støtte opp om dette.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle elever får tilgang på undervisningsopplegg som ivaretar intensjonene i det tverrfaglige emnet livsmestring og folkehelse.»

SKOLEMILJØ

Komiteen ønsker å fremheve betydningen av et trygt og godt læringsmiljø for elever og arbeidsmiljø for ansatte i norsk skole. Læreren skal ha myndighet til å lede klassen på en måte som gir elevene ro og trygghet til å lære og trives.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at for å sikre et godt skolemiljø vil regjeringen gi tilskudd til skolemiljøteam i kommunene, utvikle en ny skolemiljøundersøkelse og lansere en ny strategi for bedre barnehage- og skolemiljø. Det foreslås også en tiltakspakke for å forebygge bekymringsfullt fravær og innføre et nasjonalt system for fraværsoversikt i grunnskolen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at kommunene, skoleledere og lærere har et viktig ansvar for å sørge for et trygt og godt skolemiljø, og at alle elever har rett på et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, inkludering, trivsel og læring. Disse medlemmer viser til at det er vedtatt flere justeringer i opplæringslova for å hindre unødvendig arbeid, utdype hva som kan tolkes som krenkende, og fjerne noe av den frustrasjonen som har vært knyttet til skolemiljøreglene. Disse medlemmer mener det videre er viktig å avklare hva ansatte i skolen kan gjøre med tanke på inngripen for å hindre at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever. Disse medlemmer merker dem at

høringen i saken er avsluttet, og imøteser regjeringens videre forslag til regelverk for å sikre dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, vil understreke viktigheten av gode læringsmiljøer. Elevene må kunne konsentrere seg om arbeid og læring, og ro og orden i klasserommet er en forutsetning for dette. Flertallet vil påpeke at karakter i orden og oppførsel er et viktig verktøy i arbeidet for gode læringsmiljøer. At det settes karakter, viser tydelig at det stilles krav om god orden og oppførsel hos elevene, og gir et tydelig signal til foreldrene. Flertallet vil vise til at den enkelte elevs oppførsel spiller en stor rolle for klassemiljøet, og det er viktig at elevene opplever at det stilles klare krav til dem. Flertallet vil videre vise til at elever som sliter har enda større problemer med læring enn andre elever, når det er for mye uro og dårlig læringsmiljø i klassene.

Videre vil flertallet påpeke at karakterer i orden og oppførsel understøtter lærerens autoritet i klasserommet, slik at det er lettere å holde ro og orden, fordi uønsket atferd får konsekvenser. Flertallet vil understreke viktigheten av at elevene får karakterer i orden og oppførsel.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil påpeke at det er behov for flere konkrete tiltak for at arbeidet med å oppnå gode og trygge læringsmiljøer skal lykkes. Det må lages et system sammen med både skoleorganisasjoner og kommunene, og foreldre må også involveres i prosessen. Målet er å skape trygghet og rom for læring for elevene i klasserommet, samtidig som de med langvarig utagerende adferd kan få et tilbud med særskilt oppfølging. Det kan ikke være slik at et lite mindretall av elever kan få ødelegge for det store flertallet av elever som møter opp på skolen hver dag for å lære. Det gavner verken majoritets elevene eller de utagerende elevene.

Dette medlem vil påpeke at en økt satsing på ulike former for spesialklasser og spesialskoler kan være en god og nødvendig løsning. Spesialklasser og lignende tilbud er ment for dem som har hatt langvarig utagerende og forstyrrende adferd. Det skal sikre at resten av elevene i klassen får ro til konsentrasjon og læring, mens de med adferdsutfordringer kan gis et tilbud der de får særskilt oppfølging. Her vil dette medlem trekke frem prosjektet «Skolakuten» i Sverige og «Sosialagentene» i Oslo som prosjekter som bør utvides og utprøves mer.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre regelverket slik at elever med svært problematisk adferd kan flyttes til egne skoletilbud, av hensyn til dem selv og medelevers læringsmiljø, slik som blant annet prosjektet 'Skolaku-

ten' i Sverige, og ber regjeringen starte arbeidet med å etablere flere slike tilrettelagte skoletilbud.»

«Stortinget ber regjeringen innføre forebyggingstiltak etter modell av sosialagentprosjektet i Oslo på skoler med særskilte volds- og trusselutfordringer for å hjelpe dem i arbeidet med å bekjempe den dramatiske situasjonen som noen skoler opplever.»

Vold og mobbing i skolen

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil vise til at utfordringene med vold og trusler i skolen har eskalert kraftig de siste årene. Årsakene til økningen er etter dette medlems oppfatning sammensatt, men mangelen på tiltak, handlekraft og reaksjoner fra myndighetens side har latt den negative trenden fortsette i feil retning. Dette medlem vil vise til at samtlige tiltak, med unntak av ønske om økt statistikk og rapportering, ble stemt ned da Stortinget behandlet Fremskrittspartiets representantforslag om tiltak mot vold og trusler våren 2023, jf. Dokument 8:144 S (2022–2023) og Innst. 288 S (2022–2023). Stortinget stemte også ned Fremskrittspartiets forslag om en handlingsplan, i forbindelse med behandlingen av ny opplæringslov i mai 2023.

Dette medlem mener at regjeringen ikke har tatt utfordringen med vold og trusler i skolen på tilstrekkelig alvor, og frykter at man vil se hendelser med alvorlige utfall dersom ikke de nødvendige tiltakene iverksettes. Dette medlem vil trekke frem at Fremskrittspartiet de siste årene har fremmet en rekke forslag for å få bukt med volds- og mobbeproblerne i skolen:

- Lovverket må ikke stå i veien for å ta tak i hendelser med vold, mobbing og annen uønsket adferd i skolen.
- Regelverksendringer som senker terskelen for å flytte elever som har utøvd grov og langvarig mobbing, til en annen skole.
- Årlig rapportering om bruken av dette virkemiddelet i skolens arbeid for å bekjempe mobbing og bedre tryggheten i skolemiljøet.
- At elever med svært problematisk adferd kan flyttes til egne skoletilbud, av hensyn til dem selv og medelevers læringsmiljø, slik som blant annet prosjektet «Skolakuten» i Sverige.
- Innføre forebyggingstiltak etter modell av sosialagentprosjektet i Oslo på skoler med særskilte volds- og trusselutfordringer.
- Rettighetsfeste skoleansattes rett til informasjon om elever som har en kjent voldshistorikk, eller som på annen måte kan utgjøre en sikkerhetsrisiko.
- Styrking av lærerens stilling i skolen gjennom økt myndighet og utvidede fullmakter til bortvisning av elever.
- Økt fokus på klasseledelse i lærerutdanningen.

- Økt involvering av foreldre og foresatte ved alvorlige overtramp av ordensreglementet i skolen.
- Innføring av oppfølgingsteam ved sterkt belastede skoler.
- Vurdere innføring av faste rutiner for politianmeldelse fra skolens side ved alvorlig vold og trusler.
- At det årlig må rapporteres om statistikk og utvikling når det gjelder vold og trusler i norsk skole.

Mobbeombud

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt etterlyser en klargjøring av de fylkeskommunale mobbeombudenes rolle og mandat. Disse medlemmer viser til høringsinnspillet fra de fylkeskommunale mobbeombudene, hvor det kommenteres at regjeringen i stortingsmeldingen fremholder at det er uklart om mobbeombudene, med sin plassering i fylkeskommunene, har tilstrekkelig behandlingsgrunnlag etter personvernreglementet. I sitt innspill skriver mobbeombudene at «ombudene savner forslag i meldinga på konstruktive løsninger på disse juridiske og forvaltningsmessige forholdene som er til hinder for at oppdraget kan utføres, og anmoder sterkt om søken etter disse [...]».

Disse medlemmer ønsker å påpeke at mobbeombudene har en viktig rolle, men et klart og nasjonalt mandat vil kunne gi økt kapasitet og kvalitet i den unike rollen ombudene har.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, er bekymret for omleggingen av mobbeombudsordningen og de konsekvenser det kan ha. Flertallet viser til det skriftlige innspillet fra de fylkeskommunale mobbeombudene i Norge, som mener at det er en manglende forståelse av ombudenes ansvar og oppgaver i beskrivelsen i stortingsmeldingen. Flertallet merker seg at de fylkeskommunale mobbeombudene mener at det må innhentes oppdatert kunnskap om rollen mobbeombudene har i arbeidet med å sikre trygge og gode barnehage- og opplæringsmiljøer over hele landet.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreføre og utvikle mobbeombudsordningen.»

Skolemåltid

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at regjeringen i stortingsmeldingen skriver at de har ambisjoner om å innføre et sunt og enkelt skolemåltid for å sikre bedre læring og trivsel i skolen. I stortingsmeldingen står det at skoler som har innført eller prøvd ut skolemåltid for ele-

vene, har erfart at dette har hatt positive ringvirkninger både for læring og for skolemiljøet. Forskning viser at elever som rapporterer at de er sultne når de kommer til skolen, presterer dårligere i naturfag og matematikk. Norge er ett av få land som ikke har skolemat. I meldingen pekes det på at våre naboland Finland og Sverige har hatt skolemåltid siden 1940-tallet, og at i flertallet av vestlige land får elevene et måltid i løpet av skoledagen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt er opptatt av at den norske fellesskolen skal gi alle elever like muligheter, uavhengig av hvor de bor og foreldrenes økonomiske situasjon. Derfor er det viktig å hegne om gratisprinsippet i skolen. Elever er ulike, men skolen skal sørge for at forskjellene mellom elevene ikke er til hinder for god opplæring og trivsel. En måte å hindre dette på er å sørge for et gratis måltid om dagen for alle elever i grunnskolen.

Disse medlemmer ønsker videre å minne om at regjeringen i Hurdalsplattformen skriver at «Regjeringen vil gradvis innføre et daglig sunt, enkelt skolemåltid og daglig fysisk aktivitet i skolen, med frihet for skolene til å organisere dette selv». Nasjonalforeningen for folkehelsen fremhever i sitt høringsinnspill at de mener at alle barn i grunnskolen skal få tilgang til et sunt og næringsrikt måltid i løpet av skoledagen. Videre skriver nasjonalforeningen at «innført på rett måte vil en ordning med skolemåltid bidra til å utjevne sosiale helseforskjeller fordi det sikrer at alle barn får minst et sunt måltid om dagen». Når Hurdalsplattformen, i tillegg til løftet om å innføre skolemåltid, har følgende punkt: «lage en strategi for utjevning av sosiale helseforskjeller [...]», mener disse medlemmer det både er svært uheldig og et løftebrudd at regjeringen ikke benytter anledningen til å foreslå tiltak for innføring av et gratis skolemåltid.

Disse medlemmer mener at det ikke holder med fine ambisjoner. Som Nasjonalforeningen for folkehelsen skriver i sitt høringsinnspill, mangler det konkrete tiltak for innføring av dette. Det er også all grunn til å tro at et gratis skolemåltid også vil bidra til bedre læring.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en opptrappingsplan for innføring av et daglig sunt og enkelt skolemåltid for alle elever i grunnskolen, og komme tilbake i statsbudsjettet for 2026 med en plan for hvordan dette skal innføres.»

SKOLEFRAVÆR

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Frem-

skrittspartiet, vil påpeke viktigheten av klare rammer for elevene, og hvor viktig det er at elevene møter opp til undervisningen. Elever som er mye borte fra skolen, går glipp av både viktig faglig og sosial læring. Høyt fravær på ungdomsskolen gir ofte høyt fravær videre i skoleløpet og kan øke sjansen for at eleven dropper helt ut.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at skolefravær er en alvorlig problemstilling som krever mer kunnskap, oversikt og tiltak for å redusere bekymringsfullt fravær. Regjeringen foreslår å innføre et nasjonalt system som skal gi oversikt over fravær på alle trinn i grunnskolen. Støtteressurser og verktøy for å gi skoler bedre innsikt i fravær vil bli utviklet, sammen med nasjonale råd for forebygging og oppfølging.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre peker på at forskning viser at fravær er en av de faktorene som best kan forutsi elevenes faglige læringsutbytte og sosiale situasjon i skolen. Bedre fraværsregistrering og fraværsoppfølging er derfor nødvendig. Disse medlemmer mener det er avgjørende å fange opp fraværet til elever fra dag én, og raskt sette inn riktige tiltak som forhindrer at den enkelte elev får større fravær og store kunnskaps hull.

Disse medlemmer viser til at det er viktig at den enkelte skole er tydelig i sine forventninger til elevene om skolenærvær. Det samme gjelder i dialogen med foreldre/foresatte. Skolen skal være til for alle, men skal ta seg ekstra av dem med størst utfordringer. Elever med bekymringsfullt fravær må få god oppfølging av hele laget rundt eleven – både lærerne og helse- og sosialfaglig personell som kan hjelpe eleven med omkringliggende utfordringer. Skoleeierne og skolelederne har et hovedansvar, og de viktigste tiltakene må derfor iverksettes av kommunene som skoleeiere i samarbeid med skolelederne. Staten kan på sin side tydeliggjøre skoleeiers ansvar, stille forventninger til skoleeierne og hjelpe til med gode systemer som kan hjelpe skoleeierne.

Disse medlemmer viser til at disse partiene siden 2022 har tatt til orde for et nasjonalt fraværsregister. Disse medlemmer mener det er på overtid at dette kommer på plass, da det er vanskelig å sette i verk målrettede tiltak uten å ha en oversikt over situasjonen.

Disse medlemmer viser til oppfølgingstjenestens rolle i å få flere elever tilbake til opplæringsløpet som viktig, og mener potensialet for å treffe flere og bedre inn mot denne gruppen elever er stort. Disse medlemmer mener det må vurderes hvordan Oppfølgingstjenesten ikke bare skal kobles på etter at elever har droppet ut av skolen, eller har blitt eldre enn 16 år.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen koble inn Oppfølgings-tjenesten (OT) tidligere, for eksempel på 10. trinn, for bedre å fange opp elever som står i fare for å droppe ut i overgangen mellom ungdomstrinnene og videregående opplæring.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle fylker har tilbud til elever som står i fare for å droppe ut av videregående skole, eller som har droppet ut av skolen og som står utenfor arbeidslivet.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt er bekymret over utviklingen med et økende ufrivillig skolefravær i norsk skole. Disse medlemmer mener at et fraværsregister ikke er svaret på disse utfordringene. For å få ned omfanget av ufrivillig skolefravær er det avgjørende å prioritere forebyggende tiltak inn i skolen. Disse medlemmer mener det er viktig å gi lærer og skoleleder tilgang på tilstrekkelige verktøy og ressurser som kreves for å gi denne oppfølgingen. Også her vil miljøterapeuter og skolehelsetjenesten spille en viktig rolle for å ivareta de barna som trenger mer oppfølging.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, vil understreke viktigheten av god kontakt og dialog mellom hjem og skole. God kontakt mellom hjem og skole gjør at oppfølging av elever og iverksetting av tiltak kan komme i gang tidlig, og bidrar til at problemer med for eksempel høyt skolefravær kan bli løst.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil vise til Danmark, der foresatte automatisk varsles med tekstmelding hvis eleven ikke møter på skolen. Dette er et tiltak som kan virke forebyggende også i Norge.

Dette medlem vil vise til at de problemene og dårlige vanene man tar med seg i skoleløpet, er vanskelig å korrigere senere. Dette medlem mener det er viktig at elevene tidlig lærer seg at oppmøte er viktig. Elevene har en selvstendig plikt til å gjøre det beste ut av skolegangen, både av hensyn til seg selv, til klasse miljøet, til læreren og til foreldre og resten av samfunnet. Elevene må lære å ta fornuftige valg, og at valg har konsekvenser. Dette medlem mener at å stille krav er å gi elevene ansvar, og er også et uttrykk for at skolen og samfunnet respekterer ungdomsskoleelevene som modne individer. Klare regler er en viktig faktor for å skape et godt læringsmiljø, og elevene får større utbytte av undervisningen.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en nasjonal fraværgrense for elever på ungdomstrinnet. Ulovlig fravær skal registreres, og skal ha en direkte påvirkning på elevenes karakter.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at skolene pålegges å innføre et system der de foresatte automatisk varsles på tekstmelding om eleven ikke møter på skolen.»

Komiteens medlem fra Venstre er bekymret over den negative utviklingen man har sett i ufrivillig skolefravær. Først og fremst fordi ufrivillig skolefravær er alvorlig for den det gjelder, og det er utfordrende for de elevene som opplever at skolen er et så vanskelig sted å være at de ikke ønsker å møte opp på skolen. Dette medlem mener at de ansatte på skolen fortsatt mangler verktøy, tid og ressurser for å kunne følge opp og forebygge ufrivillig skolefravær. Dette medlem viser til at flere elever opplever fall i både motivasjon og mestring allerede fra 5. klasse, og dette forplanter seg videre i skoleløpet hvis det ikke settes inn målrettede tiltak.

GODE OVERGANGER I SKOLELØPET

Utdannings- og yrkesrådgivning

Komiteen mener at skolen og rådgivningstjenesten har et viktig ansvar for å sikre at elevene har nok informasjon om videre utdannings- og arbeidsmuligheter. Et løft for rådgivningstjenesten vil kunne veilede flere elever til den utdanningen som er riktig for dem, samtidig som det kan redusere risikoen for omvalg og frafall i videregående opplæring.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, mener at regjeringen må utrede muligheten for å gi fylkeskommunen ansvar for rådgivnings- og karriereveiledningstjenesten i hele skoleløpet, og sørge for tiltak for å styrke samarbeidet mellom karriereveiledningen, Nav og arbeids- og næringsliv.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener videre at en bør styrke og videreutvikle videreutdanningstilbudet for de som jobber med karriereveiledning, og videreutvikle faget utdanningsvalg, slik at flere ungdommer får god innsikt i ulike yrkesmuligheter, og gjennomføre forsøk der flere yrkesgrupper utenfor grunnskolen kan undervise i faget eller være gjesteforelesere.

Disse medlemmer mener det vil være klokt å legge til rette for å rekruttere flere med erfaring fra arbeidslivet til å bli veiledere i skolen, og øke bevisstheten om utdannings- og karrieremuligheter tidlig i skoleløpet gjennom besøksdager og karrieredager på skolen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om karriereveileder skal være en egen stillingskategori i skolen, og innføre krav til kompetanse for å være rådgiver i skolen.»

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å gi fylkeskommunen ansvar for rådgivnings- og karriereveiledningstjenesten i hele skoleløpet, og styrke samarbeidet mellom karriereveiledningen, Nav og arbeids- og næringslivet.»

«Stortinget ber regjeringen styrke og videreutvikle videreutdanningstilbudet for de som jobber med karriereveiledning i skolen.»

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av gode utdannings- og yrkesrådgivere i skolen. Dette medlem vil påpeke at noe av den viktigste kompetansen slike rådgivere må ha, er tett og praktisk erfaring og kontakt med lokalt og regionalt arbeids- og næringsliv. Norge er et langstrakt og mangfoldig land, med store regionale ulikheter med hensyn til arbeidsmarkedets behov, verdiskaping og utdanning, og det er viktig at elevene får rådgivning som gjenspeiler praktiske og reelle behov i arbeidsmarkedet. Dette medlem vil understreke viktigheten av at man har fleksible og effektive systemer for yrkesrådgivning i skolen, som sikrer at elevene får relevant og aktuell rådgivning om videre utdanning og yrkesmuligheter. Dette medlem vil understreke viktigheten av at skolene rekrutterer flere med erfaring fra annet arbeidsliv inn i rådgivningstjenesten.

Alternative tilbud etter ungdomsskolen

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til Stoltenberg-utvalget, jf. NOU 2019: 3 Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp, foreslo «et frivillig 11. utforskende skoleår med mulighet for forbedring av karakterer» etter inspirasjon fra Danmarks «efterskole», som har eksistert siden 1969. Disse medlemmer viser videre til evalueringen som ble gjennomført i 2011 av Thomas Nordahl, Anne-Karin Sunnevåg og Gro Løken ved Høgskolen i Hedmark på bestilling av Kunnskapsdepartementet, som viser at det er flere positive effekter og læringspunkter av efterskoletilbudet i Danmark. Elevene som går et 10. skoleår, skårer bedre enn 9.-klasseelevene på alle områder. Særlig er forbedringen og den faglige utviklingen god i

dansk, matematikk og engelsk, og spesielt for guttene. Det var en klar forbedring i motivasjon og arbeidsinnsats. Omfanget av adferdsproblemer ble klart redusert sammenlignet med 9. trinn, og elevene opplevde mindre mobbing og trivdes bedre på skolen.

Disse medlemmer mener at Danmarks «efterskole» og forsøk i Norge med 11. skoleår kan være positive supplementer til det ordinære skoleløpet, og effektene på motivasjon, mestring og gjennomføring tyder på at dette kan være et viktig tilbud som flere elever bør få tilgang på. Dette kan også bidra til å alminneliggjøre at det er ulike veier til målet, og at det er akseptert å ta ulike valg. Det er allerede flere Høyre-styrte kommuner som har forsøkt med dette.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle fylker skal ha tilbud til elever som står i fare for å droppe ut av skolen, eller som har droppet ut av skolen og som står utenfor arbeidslivet. Dette kan organiseres som et frivillig 11. skoleår.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det også er viktig å se skoleløpet i helhet og sørge for at man legger et godt grunnlag for et videre utdanningsløp. NOU 2019: 25 Med rett til å mestre, viser at blant elever som har 35 poeng (3,5 i snittkarakter) eller lavere fra grunnskolen, vil bare halvparten fullføre videregående skole. Dette medlem mener derfor det er viktig å gjennomføre tiltak som styrker mulighetene for elever som av ulike grunner trenger lengre tid, og som ønsker hjelp til å kvalifisere seg til videre skolegang. I Oslo kommune får elever som har 30 poeng eller lavere fra 10. klasse i utvalgte bydeler et tilbud om et frivillig 11. skoleår der også hjelpeapparatet rundt eleven er med og motiverer og støtter opp om vedkommende med de virkemidlene en har til rådighet.

På bakgrunn av dette fremmer derfor dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke ungdommers forutsetning for videregående opplæring og framtidig yrkesdeltakelse, gjennom forsøk med mer grunnopplæring i overgangen mellom 10. klasse og VG1 for de som ønsker det og har behov for det. Forsøket bør ha tverrsektoriell innsats og være i regi av Oppfølgingstjenesten.»

Komiteen vil vise til viktigheten av gode overganger mellom ungdomsskolen og videregående skole. Komiteen vil i den sammenheng vise til at man enkelte steder i Norge har begynt å rekruttere ungdommer rett fra ungdomsskolen for å utdanne kompetent arbeidskraft innenfor yrkesfag. Da begynner ungdommene å arbeide etter ungdomsskolen, og gjennom et samarbeid mellom opplæringskontoret og videregående

de skole får de også skolefagene de trenger. Et eksempel er Steigenmodellen, som startet i 2014, med lokalt næringsliv og Steigen kommune som sterke pådrivere i prosessen. I Steigenmodellen blir man lærling i en bedrift fra første skoleuke, og all opplæring i det yrket man har valgt, skjer i bedriften. Komiteen mener dette er en modell som bør prøves flere steder.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette prøveforsøk i yrkesfag etter Steigenmodellen.»

3.4 En trygg digital skolehverdag som fremmer læring

Komiteen støtter målsettingen om en balansert digital skolehverdag, med en kombinasjon av analoge og digitale læremidler, utvikling av veiledning for bruk av kunstig intelligens i skolen og kunnskap om digitale ferdigheter. Regelverk og retningslinjer må oppdateres i takt med teknologisk utvikling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, merker seg at regjeringen ønsker en tydeligere retning for hvordan digitalisering skjer i skolen. Digitaliseringen av norsk skole har gått raskt, og i mange sammenhenger uten en god nok plan for å sikre at innføringen av digitale verktøy bidrar til mer og bedre læring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede innføring av et eget teknologifag for å styrke elevenes digitale kompetanse, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

DIGITAL KOMPETANSE

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til Skjermbruketvalgets utredning NOU 2024: 20 Det digitale (i) livet, og lederen Robert Steens uttalelser i forbindelse med fremleggelsen:

«Det er viktig å understreke at en skjerm ikke bare er en skjerm. Hvordan teknologien brukes, hva den brukes til og hvem den brukes sammen med er ofte vel så viktig som tidsbruken i seg selv. Som samfunn trenger vi å se nyansene. Det handler om å finne balansen.»

«Digitaliseringen av skolen har utfordret samarbeidet mellom skole og hjem. Mange foreldre opplever at

de har lite kontroll på enhetene barna har med seg hjem og de spør seg om hva slags læring det gir.»

«Utvalget vil fremheve at et enkelt gitt læringsverktøy i seg selv sjelden kan vise og gi økt læringsutbytte, uavhengig av om læringsverktøyet er i form av en bok eller en skjerm. Men det vi kan si er at digital teknologi gir lærerne nye muligheter i undervisningen og muligheten til spesialtilpasning overfor elever. Utvalget har stor tillit til de ansatte i skoler og barnehager. Prinsippet om lærerens metodefrihet skal og bør stå sterkt i norsk skole. Det er læreren som kjenner sine elever best, som er best kvalifisert til å velge hvordan undervisningen skal legges opp og hvilket læringsverktøy som passer best for den enkelte elev.»

«Skolen og barnehagen må tilpasse skjermbruken til alder, modenhet og pedagogisk formål. Lærere i barnehagen og skolen må ha hovedansvaret for å velge det som er best for barna og elevene. Myndighetenes ansvar må være å legge til rette for at lærerne har reell mulighet til å velge mellom analoge og digitale læremidler og at lærerne har god nok profesjonsfaglig digital kompetanse.»

Disse medlemmer støtter disse konklusjonene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at det skal være en balansert og kunnskapsbasert tilnærming til bruk av digitale verktøy i skolen, og at det er viktig at elevene både lærer å kritisk håndtere teknologi og det informasjonsmangfoldet de møter, og utvikler digital dømmekraft. Disse medlemmer viser til at digital kompetanse er en grunnleggende ferdighet, som må prioriteres på lik linje med de andre grunnleggende ferdighetene, uten at det går på bekostning av disse. Skolen skal åpne dørene mot verden og fremtiden, og da kan ikke skolen være konserverende. Samtidig skal ikke skolen ukritisk ta i bruk digitale læremidler. Disse medlemmer mener at digitale enheter er et verktøy på lik linje med andre læremidler, men at teknologien ikke er et mål i seg selv. Disse medlemmer er bekymret over at debatten om digitaliseringen i skolen har blitt for polarisert.

MOBILFRI SKOLE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, trekker frem nasjonale retningslinjer for mobilbruk i klasserommet som et tiltak for et bedre klassemiljø og for å øke bevisstheten om skjermbruk i skolen. Det er viktig å iverksette tiltak som styrker konsentrasjonen i undervisningen og samholdet blant elevene i pausene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at mobiltelefonen kan være forstyrrende på skolen og i undervisningen, men disse medlemmer viser samtidig til at fire av fem skoler hadde regler for mobilbruk før Utdanningsdirektoratet

kom med sine anbefalinger, og er dermed usikre på om en får betydelig økte effekter av det.

Disse medlemmer viser til Skjermbruketvalgets utredning, hvor det understrekes at:

«UNESCO ikke har oppfordret til et totalt mobilforbud, slik noen har påstått i den offentlige debatten. UNESCO poengterer at muligheter og utfordringer ved bruk av teknologi i skolen er viktige å jobbe videre med. De skriver videre at et totalforbud av mobil i skolen kan ha negative sider ved at elevene i mindre grad forberedes på den digitale verdenen de møter etter skolegangen er ferdig.»

Disse medlemmer mener likevel at det er helt riktig at mobiltelefonen som utgangspunkt ikke har noe i klasserommet å gjøre. Disse medlemmer merker seg imidlertid at det foreligger lite forskning på mobilbruk i skoletiden. Det er heller ikke gjort nok forskning på effekter av mobilregler i skolen. Disse medlemmer merker seg at Skjermbruketvalget mener at myndighetene bør vitenskapelig evaluere nasjonale retningslinjer for mobilbruk for å vurdere grad av implementering, måloppnåelse og effekter og å synliggjøre eventuelle utilsiktede konsekvenser. Disse medlemmer mener at dette er viktig kunnskap.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere følgeforskning på mobilbruk i skolen.»

KUNSTIG INTELLIGENS I SKOLEN

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, deler regjeringens syn på at kunstig intelligens bør brukes på en klok og pedagogisk trygg måte. Flertallet viser til at regjeringen mener generativ kunstig intelligens har blitt en del av samfunnet i rekordfart, og videre at skolen har et viktig mandat i å forberede elevene på en verden der generativ kunstig intelligens kommer til å være til stede.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, deler regjeringens oppfatning av at teknologien kan føre mye positivt med seg, men at det er nødvendig med en føre-var-tilnærming i møte med ny teknologi for å sikre at det ikke tas i bruk løsninger som kommer i veien for elevenes læring, trivsel og utvikling. Dette flertallet mener at elevenes personvern og trygghet også er viktige verdier å ivareta i møte med den digitale utviklingen i skolen. Dette flertallet deler derfor regjeringens mål om at man skal bruke tid på når og hvordan skolen introduserer generativ KI for barn og unge. Det er derfor viktig at skolene oppfordres til å være oppmerksomme på

utfordringene knyttet til bruk av KI i opplæringen. Som regjeringen skriver i meldingen, er det mennesker som skal styre teknologien, ikke omvendt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener dette taler for et prioritert, hurtig og grundig arbeid med tydelige retningslinjer for bruk av kunstig intelligens i skolen, både for lærere og elever. Hvis teknologien allerede brukes bredt i samfunnet, inkludert blant skoleelever, bør det møtes med handlekraftige tiltak, ikke ytterligere avventing som vil gi manglende kontroll. Disse medlemmer mener utfordringene kunstig intelligens bringer med seg i klasserommet, bør møtes med kritisk bruk, slik at skoleelever blir bevisst på mulighetene og begrensningene, og at det tydeliggjøres for elevene når det bør og ikke bør brukes. Etter hvert som det opparbeides erfaring, bør retningslinjene oppdateres.

Disse medlemmer deler samtidig regjeringens syn på at kritisk bruk av teknologi forutsetter ferdigheter innenfor lesing, skriving og regning, og bruk av kunstig intelligens i skolen bør ikke gå ut over opparbeidelsen av disse ferdighetene. Disse medlemmer viser til at byrådet i Oslo har retningslinjer for bruk av kunstig intelligens i Oslo-skolen både for lærere og elever og opparbeider seg verdifull erfaring med hvordan skolen kan ta mandatet til å forberede elevene til samfunnet på alvor. Det vises videre til at Oslo-skolen har innført en løsning som ikke lagrer personopplysninger, og som er et alternativ til kommersielle løsninger.

TRYGGE DIGITALE LÆREMIDLER

Komiteen viser til at det er uholdbart at mange elever får tilgang til uønsket innhold på de digitale enhetene som vold og pornografi, og viser til at Stortinget i 2018 enstemmig vedtok at det skulle utarbeides nasjonale retningslinjer for barnehage- og skoleeiere for å beskytte barn mot skadelig innhold på digitale skoleenheter, jf. Dokument 8:124 S (2017–2018) og Innst. 191 S (2017–2018). Vedtaket resulterte i en veileder fra Utdanningsdirektoratet, som kom med følgende oppfordring:

«Barnehage- og skoleeiere bør vurdere å installere filtre på digitale enheter for barn i barnehagealder og elever på 1.–4. årstrinn.»

Komiteen viser til Stortingets behandling av Innst. 263 S (2023–2024), hvor det ble fattet vedtak om at Stortinget ber regjeringen om sterkt å anbefale og følge opp at det blir stilt krav om at kommunene innfører effektive filter i tråd med Kripos sin anbefaling.

Komiteen mener det er bra at Utdanningsdirektoratet har laget en veileder som oppfordrer landets skoleeiere til å sørge for at Kripos-listen over aktuelle nettsider blir benyttet, og at det anbefales et «tillatt-filter» for elever fra 1. til 7. trinn, som innebærer at elevene

kun har tilgang til spesifikt, forhåndsbestemt innhold på nett.

Komiteen mener imidlertid at ytterligere tiltak bør vurderes dersom veilederen ikke fører til at alle kommuner sikrer barn og unge mot skadelig innhold, eventuelt at en regelverksendring bør vurderes, slik at kommunene kan pålegges å innføre de nødvendige filtrene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at digitaliseringen i skolen har tilrettelagt for en økning i kommersielle aktørers tilstedeværelse i barns skolehverdag. Dette utfordrer barnas personvernrettigheter. Bedriftsmodellene til de digitale verktøyene som brukes i skolen i dag, er grunnlagt på overvåkningsbasert reklame og algoritmer som kan ha negative effekter på barn og unges mentale helse. Disse medlemmer mener det er viktig å organisere skolen og skolens læremidler på en måte som sikrer norske elever og barn en profittfri oppvekst.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at skolens digitale verktøy er reklamefrie og ivaretar barns personopplysninger, ved å utvikle egne ikke-kommersielle læringsressurser og læringsplattformer for skoleverket.»

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag til strengere regulering og håndheving av bruken av kommersielle tjenester og verktøy som er rettet mot barn og utdanning.»

LÆREMIDDELVALG

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, deler regjeringens målsetting om bedre balanse mellom skjerm og bok i norske skoler. For å sikre et reelt pedagogisk handlingsrom til å velge mellom digitale og trykte læremidler, er det en forutsetning at det faktisk finnes trykte læremidler i skolen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre merker seg at Dysleksi Norge (DN) i sitt skriftlige innspill til komiteen trekker frem at det er alvorlig at elever nektes å bruke sine helt nødvendige digitale læremidler og hjelpemidler, og etterlyser flere nyanser og bredere deltakelse.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) i sitt innspill skriver at de er bekymret for den retorikken mange bruker i debatten rundt kontroll i klasserommet og rundt digitaliseringen – og hva dette gjør med debattklimaet,

bredden i samfunnsdebatten og de langsiktige effektene av de tiltak som settes inn – og om det er de rette tiltakene. Disse medlemmer deler disse bekymringene og viser i den anledning til felles brev til komiteen fra Elevorganisasjonen, Utdanningsforbundet, FUG, KS og Skolelederforbundet. Brevet ble sendt i forbindelse med komiteens behandling av Dokument 8:92 S (2023–2024), jf. Innst. 263 S (2023–2024). I brevet står det blant annet:

«Det trengs et mer balansert ordskifte om digitaliseringen i skolen. Vi skal ikke være naive, men skal heller ikke iverksette tiltak som gjør skolen passiv eller reaktiv i møte med den digitale utviklingen.»

Disse medlemmer viser til at digitale verktøy kan gi elevene en skolehverdag som er mer variert, mer relevant og bedre tilpasset den enkelte. Det kan bidra til bedre inkludering, økt læringsutbytte og økt motivasjon og mestring. Disse medlemmer mener også at digitale enheter kan forstyrre undervisningen dersom de ikke brukes til et pedagogisk formål. Disse medlemmer mener debatten om læremidler i skolen i større grad bør handle om hvordan man kan sørge for at lærerne kan gi variert undervisning med bruk av ulike læremidler, basert på og med tillit til lærernes pedagogiske valg.

Disse medlemmer viser til at skolene har fått et tydelig mandat om variasjon i læremidler, metoder og arbeidsoppgaver i de nye læreplanene. Disse medlemmer mener at læreren skal bruke det læremiddelet som best fremmer læring, og ha et reelt valg i klasserommet, hvor det er tilgang til et mangfold av læremidler. Disse medlemmer mener at valg av læremidler utelukkende skal være kunnskapsbasert og basert på lærernes pedagogiske vurderinger. Disse medlemmer trekker frem skoleeiers særskilte ansvar, både for å utnytte mulighetene ulike læremidler gir, og sørge for trygge rammer. Det må arbeides systematisk, og det må være en plan bak innføringen av ulike læremidler, hvor lærerne sikres kompetanse i bruk av disse. Disse medlemmer fremhever viktigheten av at skolene har gode medvirkningsprosesser i forkant av slike innkjøp.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre erkjenner at det er behov for flere lærebøker i skolen, og synes det er bra at regjeringen bevilger penger til dette. Disse medlemmer merker seg imidlertid at Forleggerforeningen i sitt skriftlige innspill til statsbudsjettet skriver at på tross av økte bevilgninger har innkjøpet gått ned. Forleggerforeningen foreslår at ekstrabevilgninger innrettes som en tilskuddsordning med egenandel, og viser til at dette er en velutprøvd og god modell som kan rulles ut raskt. «Den teknologiske skolesekken» var en slik tilskuddsordning, hvor skolene fikk refundert en prosent-

andel av sine kostnader ved innkjøp av digitale læremidler, forvaltet av Utdanningsdirektoratet. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at regjeringen bør vurdere denne innretningen på de ekstra midlene som gis til lærebøker.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om bevilgninger over statsbudsjettet til læremidler skal innrettes i en ordning med en egenandel, slik at kommunene ikke kutter i egne bevilgninger til innkjøp av fysiske læremidler.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener det er behov for en opptrappingsplan for å styrke skolens læremidler, slik at alle landets skolebarn sikres en bærekraftig og nødvendig balanse mellom trykte lærebøker og digitale verktøy. Det er læreren som kjenner sine elever og hvilke typer læremidler som er best egnet i ulike fag og oppgaver. Skal læreren derimot ha et reelt valg mellom læremidler, må verktøykassa inneholde begge deler – både digitale verktøy og trykte skolebøker.

Medlemmen i komiteen frå Raudt viser til at Kunnskapsdepartementet på budsjettspørsmål frå Raudt (spørsmål 445 og 446, statsbudsjettet 2025: Svar på budsjettspørsmål på regjeringen.no) ikkje har klart å svare på kva som er dei årlege kostnadene til digitale læremiddel gjennom mellom anna innkjøp av nye lærebrett og lisensar. Ein har difor ikkje moglegheit til å samanlikna kva som er dei reelle kostnadene for ulike typar læremiddel i skulen.

3.5 Kvalitetsutvikling i skolen

NYTT KVALITETSUTVIKLINGSSYSTEM

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at mer tid må frigjøres til læring, og at tester uten et tydelig læringsfremmende formål bør reduseres. Derfor støtter disse medlemmer regjeringens forslag om å erstatte de nasjonale prøvene med nye prøver som bedre støtter lærernes arbeid. Regjeringen vil støtte vurderingsformer som fremmer praktisk læring, noe disse medlemmer anser som sentralt for å få den vektingen av praktisk læring som skolen og elevene trenger.

Disse medlemmer viser til arbeidet med å forbedre systemet for kvalitetsvurdering i skolen. Eksamen skal beholdes, men man ønsker å se på forbedringer og prøve ut alternative og praktiske eksamensformer, herunder eksamen i praktiske og estetiske fag. Norge vil også fortsette å delta i internasjonale undersøkelser som gir innsikt i elevenes læring og læringsresultater på nasjonalt nivå.

Disse medlemmer merker seg det skriftlige innspillet fra Elevorganisasjonen om nasjonale prøver:

«Elevorganisasjonen har tidligere pekt på at de nasjonale prøvene i for liten grad legger opp til at elevene får mer tilpasset undervisning etter prøven, og mulighet til å lære mer. Elevorganisasjonen støtter derfor regjeringens forslag om å utvikle nye prøver med et rent læringsstøttende formål. I den forbindelse mener vi det er viktig at det utvikles annen styringsinformasjon som gir kommunene et godt grunnlag for å følge opp sitt ansvar for læring og trivsel i skolen.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at det er stor variasjon i Skole-Norge knyttet til opplevd nytte og bruk av dagens prøver og tester i skolen. Dagens prøvefelt kan fremstå noe fragmentert, og det kommer ikke tydelig nok frem at prøvene skal dekke ulike behov. Disse medlemmer mener at det er behov for en større sammenheng og helhet på prøvefeltet. Disse medlemmer mener videreutvikling av kvalitetsvurderingssystemet må diskuteres med utgangspunkt i hvordan det best kan gi elever, lærere, skoleledere, skoleeiere, myndighetene og offentligheten tilstrekkelig informasjon til utvikling av undervisning og oppfølging i, og av, skolene.

Disse medlemmer viser til at nasjonalt pålagte obligatoriske prøver utgjør totalt 15 timer over 13 år i grunnopplæringen. Det totale prøve- og testomfanget vil avhenge mye av lokale beslutninger om bruk av prøver i skolen.

Disse medlemmer viser til at motivasjon og mestring er viktig for at alle elever skal lære. Disse medlemmer viser til at førsteamanuensis Bente Rigmor Walgermo og professor Per Henning Uppstad ved Lesesenteret ved Universitetet i Stavanger (Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning) peker på at vurderingssituasjoner kan oppleves ulikt. De kan trigge de høyt presterende elevene, mens de blir et nederlag for de som er lavt presterende. Disse medlemmer viser til at det derfor i Fagfornyelsen i 2020 ble gjort obligatorisk at vurdering i fagene også skulle gi lærerlyst.

Disse medlemmer viser til at de nasjonale prøvene i dag gjennomføres på en måte som gjør at de elevene som skårer svakest, opplever lav grad av mestring. På enkelte prøver kan elevene sitte opp mot hele prøve lengden uten å kjenne på mestring. Disse medlemmer mener at det er viktig at elevene, uavhengig av nivå, får vist kompetansen sin på nasjonale prøver, og det er avgjørende for at resultatene skal være valide. Økt opplevelse av mestring vil også kunne legge bedre til rette for å redusere andelen fritatte elever. Disse medlemmer ser derfor et behov for å forbedre utformingen av nasjonale prøver, for eksempel ved å gjøre prøvene mer adaptive, slik at prøven treffer den enkelte elev og tilpasser vanskelighetsgraden. På denne måten får

alle elever en prøve de har muligheter til å lykkes med, samtidig som det er en prøve som utfordrer dem.

Disse medlemmer viser til at de nye kartleggingsprøvene i lesing har flere forbedringspunkter. Disse medlemmer viser til at Lesesenteret anbefalte at en ved utviklingen av adaptive prøver gir én og én oppgave der vanskelighetsgraden på neste oppgave bestemmes av hvordan eleven presterte på den forrige. Disse medlemmer viser til at Utdanningsdirektoratet valgte en løsning der vanskelighetsgraden først blir bestemt etter en lang sekvens oppgaver. Disse medlemmer mener at en da risikerer at elevene som presterer på lavt nivå, mister motivasjon lenge før denne sekvensen er fullført, og at elever som presterer på høyt nivå, ikke i tilstrekkelig grad får vist sine ferdigheter.

Disse medlemmer peker på at nasjonale prøver i dag utvikles hvert år. Lesesenteret har anbefalt at en større del av disse utviklingskostnadene i stedet burde brukes på å utforske varige løsninger for å oppfylle målet om lærelyst – særlig for elever som presterer på lavt nivå – eksempelvis gjennom å prøve ut ulike adaptive løsninger som kan gi de elevene som presterer på lavt nivå, nivåtilpassede oppgaver og muligheter for å velge blant ulike interessante tekster i prøven. Disse medlemmer mener at dette bør utforskes nærmere.

Disse medlemmer viser videre til at det i arbeidet med nasjonale prøver er viktig at skoleeiere og skoleledere har god kunnskap om bruken av prøvene og hvordan en kan sette inn målrettede tiltak. Det er derfor behov for god opplæring i bruken og etterlevelsen av de nasjonale prøvene.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for bruk av flere og bedre adaptive prøvesett i skolen for å kunne vurdere både de elevene som presterer på lavt nivå og de som presterer på høyt nivå, på en mer effektiv og treffsikker måte.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det utvikles kurs i bruk av nasjonale prøver for skoleeiere og skoleledere.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av gode og objektive verktøy for kunnskapsmåling og kunnskapsutvikling i skolen. Disse medlemmer vil vise til at karakterer fungerer som klare tilbakemeldinger på elevenes faglige nivå. Karakterer er ikke bare tall, men en individuell vurdering og tilbakemelding til hver enkelt elev, ikke minst om hva man skal jobbe videre med for å oppnå bedre læring. Karakterer og eksamener er gode og velprøvde verktøy, og disse medlemmer

vil understreke viktigheten av at disse vurderingsformene beholdes i skolen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at dagens system for kvalitetsvurdering ikke har fungert etter intensjonen, men derimot fremmer en mer teoritung dreining av skoleverket. Disse medlemmer mener derfor det er på høy tid at dette endres. Disse medlemmer støtter Utdanningsforbundet, som skriver følgende i sitt innspill til komiteen:

«Ambisjonen om en mer praktisk skole vil ikke la seg gjennomføre dersom vi fortsatt skal ha et kvalitetsvurderingssystem som bidrar til at de praktiske og estetiske fagene og bredden i skolens samfunnsoppdrag blir nedprioritert.»

Disse medlemmer mener derfor det er bra at regjeringen varsler et nytt system, men mener det haster med å få på plass et bedre og oppdatert system. Disse medlemmer etterlyser derfor mer konkrete forslag til et nytt system og at det legges opp til en raskere endring av systemet.

UNDERVEIS- OG SLUTTVALDERING

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at vurderingssystemet skal gi elevene underveisvurderinger som bidrar til utvikling, og sluttvurderinger som er rettferdige, pålitelige og gyldige. Disse medlemmer viser til at eksamen er en vesentlig del av vurderingssystemet i skolen og blant annet skal bidra til kvalitetssikring, rettssikkerhet og rettferdighet for elevene. Eksamen er en etterprøvable vurdering på tvers av landet som gir elever en ekstra sjanse og en nøytral og ekstern vurdering. Sentralt gitte eksamener med identiske oppgavesett for alle som kommer opp i faget, gir elevene et mer likeverdig vitnemål fordi eksamenskarakterene settes på det samme vurderingsgrunnlaget.

Disse medlemmer viser til at vurderingssystemet også spiller en rolle for innholdet i opplæringen, og hvordan eksamen er utformet, påvirker for eksempel hvordan lærere vektlegger læreplanene. Slik kan endringer i sluttvurdering og eksamen være et verktøy for å påvirke kvaliteten i opplæringen og sørge for at elevene lærer det samme. Disse medlemmer viser til at vurderingsarbeid er komplekst, tidkrevende og utfordrende. En samstemt praksis på tvers av Skole-Norge er viktig for at elevene skal få rettferdige sluttvurderinger som konkurransegrunnlag videre i opplæringsløpet. Disse medlemmer mener det er viktig med tiltak som bidrar til å styrke profesjonsfelleskapenes vurderingspraksis, og tror at nøkkelen til god og mer samstemt vurdering er å gi profesjonen mer rom for samarbeid, erfaringsutveksling og felles kompetanseheving.

Disse medlemmer viser til at det i dag brukes mye ressurser på felles vurderingsarbeid i tilknytning til sentralgitte eksamener, eksamenssamlinger, sensoropp-læring og fellessensur i regi av Udir. Disse medlemmer tror at varianter av disse verktøyene vil være nyttige i arbeidet med de lokalt gitte eksamenene og med standpunkt-karakterer. Hensikten er at profesjonen får møtes på tvers av arbeidssteder og geografi for å dele erfaringer, vurdere sammen og å få noe felles faglig påfyll. På den måten vil lærere og eksaminatorer kunne oppdage uenigheter, se hvor man tenker ulikt, og hva man er enig om, og på den måten styrke sin egen vurderingspraksis i møte med andres. Slike tiltak vil forhindre at utvikling og harmonisering i vurderingsarbeidet er noe som bare skjer innenfor rammen av eget fag eller egen skole, og bidra til et mer samsnakket lærerkollegium. Denne typen tiltak krever noe organisering, men synes å være en «lavt-hengende frukt» på flere måter. Dette kan løses på relativt lite ressurskrevende måter og gi mer tillit til lærerprofesjonen, men foregår i relativt liten skala i dag.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere arenaer hvor lærerprofesjonen kan møtes for å diskutere vurderingsarbeid i en modell som ligner Utdanningsdirektoratets opplegg for eksamen.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener det er nødvendig å avvikle karakterer i ungdomsskolen. Som et minimum bør det gjennomføres forsøk med karakterfritt 8. trinn på ungdomsskolen for å se hvilke effekter fjerning av karakterer kan gi for elevers stress og press samt motivasjon for å lære. Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen avvikle karakterer i ungdomsskolen.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre et forsøk med karakterfri 8. klasse, hvor det måles hvilke resultater vektlegging av læring framfor testing i overgangen mellom barneskole og ungdomsskole gir for elevenes læring og motivasjon.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre ser at den økende bruken av kunstig intelligens i skolen har ført til utfordringer og behov for endringer rundt gjennomføringen av dagens eksamen, da den har skapt en mulighet til, og frykt for, utbredt fusk på eksamen. Disse medlemmer har merket seg at man i Danmark har erstattet skoleeksamen med penn og papir som en

reaksjon på den teknologiske utviklingen. Det er feil retning å gå for fremtidens eksamen. I videre utvikling av norsk skole bør man finne nye og varierte metoder for å vurdere elevenes kompetanseopptilnåelse og ikke gå baklengs inn i historien og gjenetablere skoleeksamen med penn og papir.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ikke gjeninnføre skoleeksamen med penn og papir, men heller erstatte dagens eksamen med alternative vurderingsformer.»

Disse medlemmene mener at dagens sluttvurdering med eksamen ikke speglar elevane sin faktiske kompetanse. Slik sluttvurderinga fungerer i dag, er det tilfeldig kva elevane blir trekte opp i, og kva del av faget dei skal syna kunnskap om.

Disse medlemmene meiner at sluttvurderinga av elevar skal vurdere både utvikling og samla kompetanse over tid, slik det i dag blir gjort gjennom standpunkt-karakterar.

Medlemmen i komiteen frå Rødt fremjar på denne bakgrunnen følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa erstatta dagens eksamensordning med ei mappevurdering som skal spegla breidda i elevane sin kompetanse.»

3.6 Profesjonelle læringsfellesskap og skoleledelse

NYTT SYSTEM FOR KOMPETANSE- OG KARRIEREUTVIKLING

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil trekke frem læreren og hvor avgjørende lærerens kompetanse og mulighet til å anvende den er for kvaliteten i skolen. Regjeringen vil videreutvikle kompetansen i skolen gjennom satsing på etter- og videreutdanning og et system for karriere- og kompetanseutvikling for alle ansatte i grunnsopplæringen. Mange lærere ønsker allerede å gjøre undervisningen mer praktisk, men for lite tid til planlegging og mangel på ressurser kan være hindre.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at alle elever skal møte en kvalifisert og faglig oppdatert lærer i klasserommet, og at en god lærer er den viktigste enkeltfaktoren for elevenes læring. Disse medlemmer mener at det ikke skal være tilfeldig hvorvidt elevene møter en lærer med fordypning i faget eller ikke. Disse medlemmer mener en

skal videreføre et høyt nivå på videreutdanningstilbud for lærere og skoleledere.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg gjennomførte et kompetanseløft for lærere med særlig krav om fordypning i engelsk, matematikk, norsk, samisk og norsk tegnspråk. Dette innebar at fra 1. august 2025 skulle alle lærere som underviser i engelsk, matematikk, norsk, norsk tegnspråk og samisk på barneskolen, ha minimum 30 studiepoeng i disse fagene. Med omfanget av videreutdanningstilbud gitt årlig var dette i rute til å oppfylles. Disse medlemmer mener at kompetansekravene til fordypning i norsk, matematikk og engelsk bør gjelde alle. Det forplikter skoleeiere og myndigheter til å gi de som ikke oppfyller kravene, tid og mulighet til å tilegne seg dette, noe Høyre i regjering la til rette for. Lærere som har stått lenge i klasserommet, kan være dyktige lærere, og da vil en forventning om videreutdanning for å oppfylle kompetansekravene kun være en god anledning til faglig oppdatering.

Disse medlemmer viser til lærerspesialistordningen som ble innført av regjeringen Solberg. Den var en viktig videreføring av kompetanseløftet for lærere og bidro til at lærere som ønsker å bli i klasserommet, kan utvikle fag, profesjonsfellesskapet og skolen. Disse medlemmer er sterkt kritiske til at regjeringen har fjernet ordningen. Det har satt utviklingsarbeidet mange år tilbake og hindrer både den enkelte lærers mulighet til kompetanseheving og rom for faglig utfoldelse og elevenes læring. Disse medlemmer vil gjeninnføre lærerspesialistordningen så raskt som mulig og innføre flere karriereveier i skolen for lærerne for å sikre økt kompetanse, en mulighet til å gjøre karriere i klasserommet og mer læring hos elevene.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at lærere som underviser i norsk, engelsk og matematikk, har faglig fordypning i faget i tråd med regjeringen Solbergs krav til fordypning i undervisningsfag.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere å utvide kompetansekrav for lærere til andre fag enn norsk, engelsk og matematikk.»

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre lærerspesialistordningen og lage flere karriereveier i skolen.»

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for å styrke kompetansen innen klasseledelse gjennom et nytt videreutdanningsprogram innen ledelse for lærere.»

Disse medlemmer viser til at kontaktlæreren spiller en viktig rolle for barn og unge. Mange lærere opplever at de har lite tid til stadig flere oppgaver. Lærerne opplever stadig økte forventninger til hva de og

utdanningssystemet skal bidra med for å løse sammenlagte samfunnsutfordringer. De opplever å få stadig mer ansvar og flere oppgaver utenfor eget kompetanseområde. Det kan gå ut over muligheten til å se og følge opp elevene som trenger det. Det er også vanskelig for lærerne å oppleve at viktige deler av den relasjonelle delen av lærerjobben må nedprioriteres fordi det ikke er nok timer i arbeidsuka eller døgnet til å gjøre jobben.

Disse medlemmer viser til at Parr-utvalget leverte sin rapport om tiltak for å tette læringshull og sørge for oppfølging av elevene etter koronapandemien, «Skolen etter koronapandemien – Et løft for trivsel og læring», i 2021. Under pandemien gikk norsk skole gjennom prøvelser som mangler sammenligning i moderne tid, med store og vedvarende konsekvenser for barn og unge. Lærere og andre ansatte ved skolene jobbet mye, med stor uforutsigbarhet, og fulgte sine elever gjennom flere skoleår som var dramatisk forskjellige fra det elever og lærere kjente til eller kunne forberede seg på. Parr-utvalget trakk frem rollen som kontaktlæreren spiller i skolehverdagen, blant de enkeltfaktorene som er viktigst for elevenes læring og utvikling, og at kontaktlærerrollen er viktig for at resten av laget rundt eleven skal kunne fungere.

Det er etter disse medlemmers syn lærerne som er best kvalifiserte til å kunne vurdere hvilke behov og tiltak elevene trenger. Parr-utvalget løftet i sin rapport frem nettopp kontaktlærerens betydning for elevenes læring og mulighet til å lykkes. I sine anbefalinger til tiltak for å sikre inkludering av alle i gode skole- og læringsfellesskap ble det blant annet foreslått mer tid til kontaktlærerrollen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter en satsing på lærerens og skolelederens rolle og deres behov for sterke profesjonsfellesskap. Om oppbygging av et eget nasjonalt program for praktisk læring og å legge dette til noen sentre er riktig ressursbruk, mener disse medlemmer er høyst usikkert. I stedet for å legge kompetansen utenfor skolen burde ressursene brukes innenfor skolen og i utviklingsarbeidet som foregår der.

Disse medlemmer mener at for å skulle lykkes med en mer praktisk skole kreves det også en kraftfull prioritering av videreutdanning i nettopp praktiske og estetiske fag. Disse medlemmer etterlyser derfor forslag til tiltak som vil sikre at lærere får den nødvendige kompetansen. For å løfte kompetansen i praktiske og estetiske fag må utdanningsinstitusjonene ha de nødvendige rammene for å kunne tilby studieplasser, og kommunene må møtes med forventinger om å gi sine ansatte den nødvendige kompetansehevingen i praktiske og estetiske fag. Disse medlemmer viser til høringsinnspillet fra Arbeidsgiverforeningen Spekter, der de skriver følgende:

«De estetiske fagene har over tid blitt betydelig svekket i norsk skole. Forskning viser imidlertid at elever som har en større andel av kunstfag i skolehverdagen også presterer bedre i teorifagene, at de utvikler bedre sosiale ferdigheter, og at sannsynligheten for å fullføre øker. Det virker også sosialt utjevne. Dette dreier seg ikke først og fremst om flere timer i estetiske fag, de beste resultatene er der hvor de estetiske fagene i en viss grad også kombineres med teorifagene, for eksempel matematikk og musikk.»

SKOLELEDELSE

Komiteen fremhever viktigheten av at rektor er faglig pedagogisk leder på sin skole. Skoleledere trenger tid, rom og støtte til å utvikle profesjonsfellesskapet og det pedagogiske utviklingsarbeidet, og skoleeier bør så langt det lar seg gjøre sikre et administrativt støtteapparat og faglige ledelsesnettverk som gir skoleleder avlastning og trygghet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at for å videreutvikle skolelederrollen og sikre at alle innehar en oppdatert ledelseskompetanse, bør det være et krav om at skoleledere gjennomfører rektorutdanning.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om rektorutdanning for skoleledere og øke tilbudet av modulbasert videreutdanning for erfarne skoleledere.»

«Stortinget ber regjeringen fortsette satsingen på rektorutdanningen, blant annet ved å gjøre rektorutdanningen til et permanent utdanningsprogram.»

«Stortinget ber regjeringen innføre en plikt for skoleeiere til å tilby utdanning i pedagogisk ledelse for nytilsatte skoleledere.»

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for gode skoleledere gjennom å begrense administrative oppgaver og forvente at skoleeier bygger gode lag rundt skoleleder.»

LOKAL SKOLEMYNDIGHET

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at det er for store kvalitetsforskjeller i norsk skole, både mellom fylker, kommuner, skoler og klasser. For å lykkes med å løse utfordringene må skoleeierne legge til rette for at skoleledere og lærere har de rammene og den oppfølgingen de trenger for å jobbe strategisk og godt med kvalitetsutvikling og løft av elevenes resultater. Det er sentralt at skoleledere har tid og kompetanse til å lede profesjonsfellesskapet, støtte det pedagogiske utviklingsarbeidet og sikre et godt og trygt lærings- og arbeidsmiljø. Disse medlemmer viser til at kvalitet i skolen sikres

gjennom langsiktig strategisk arbeid med tydelig faglig forankring og felles forståelse på tvers av eiere, ledere og lærere. Disse medlemmer mener det er avgjørende å synliggjøre skoleeiers rolle og ansvar og at det gjennomføres tiltak for å minske forskjeller og styrke kvalitetsutviklingen gjennom profesjonelt skoleeierskap.

Disse medlemmer viser til at professor i pedagogikk Thomas Nordahl gjennom et utviklingsprosjekt fra 2016 til 2021 har sett på hvordan 22 kommuner har jobbet med skoleutvikling, og oppsummert resultatene i evalueringsrapporten «Skoleutvikling i 22 kommuner. Evalueringsrapport for 'Kultur for læring'». Resultater fra T1, T2 og T3, 2016 – 2020». Forskjellene i kommunenes organisering og skoleeierskap kan også komme direkte til uttrykk i elevenes resultater. Nordahl viser til at resultatene på nasjonale prøver viser at det er et skille på opp til 2,5 skoleårs læring mellom skoler i Innlandet. Nordahl fant at enkeltkommuner og enkelte skoler har løftet elevresultatene betraktelig, til tross for et lavt utdanningsnivå i befolkningen. Arbeid i profesjonelle læringsfellesskap og forbedret samarbeid om undervisning og elever ga også gode resultater.

Disse medlemmer viser til at i Meld. St. 21 (2016–2017) Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen beskrives skoleeierrollen slik:

«Forskningen på skoleeierskap viser at kommuner som lykkes og får gode resultater, jobber på en måte som staten ikke kan regulere seg frem til. Statlige myndigheter kan legge til rette, men arbeidet må skje lokalt. Skoleeiere som lykkes, kjennetegnes av en aktiv dialog fra klasserom til kommunestyre. De kjennetegnes av politiske myndigheter med engasjement og ambisjoner for utvikling av skolen. De kjennetegnes også av en aktiv skoleadministrasjon som er et koordinerende ledd med innsikt og kompetanse. De bidrar til skoleledernes og lærernes profesjonsutvikling gjennom å delegerer ansvar og sikre at alle kjenner sine ansvarsområder.»

Disse medlemmer mener det er et behov for å styrke kompetansen knyttet til det å være en profesjonell og strategisk skoleeier. Konsekvensene av ikke å drive en systematisk kvalitetsutvikling i samarbeid mellom profesjonsfellesskapet på skolene, skoleledere og skoleeiere kan være dramatiske for elevene som tilfeldigvis sokner til en gitt skole.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke program for kompetanseutvikling hos skoleeiere.»

Komiteen viser til innspill fra KS, Utdanningsforbundet, Skolelederforbundet, Skolenes landsforbund og Elevorganisasjonen:

«Partene diskuterer jevnlig utfordringer knyttet til kvalitetsutvikling sammen med de andre partene i skolesektoren. Som parter oppfordrer vi i fellesskap regjer-

ingen til å jobbe videre sammen med oss for å konkretisere ambisjonen om et nytt og helhetlig system for kvalitetsutvikling. Et viktig ledd i dette arbeidet er å sikre pålitelig, relevant og nyansert styringsinformasjon til de ulike nivåene i sektoren, med god balanse mellom kilder som belyser ulike sider av skolens brede oppdrag om danning og utdanning. Dette må også omfatte kvalitativ informasjon. I den forbindelse ber vi regjeringen initiere en nasjonal satsing for å styrke arbeidet med og dialogen om kvalitet på alle nivåer.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre håper regjeringen følger dette initiativet.

Disse medlemmer mener det er viktig å styrke og videreutvikle oppfølgingsordningen for kommuner og skoler med vedvarende svake resultater og styrke innsatsen for å utvikle flere kompetente skoleeiere og skoleledere. Dersom resultatene ikke viser tegn til bedring, bør det kunne pålegges samarbeid med kommuner som oppnår bedre skolerresultater. Disse medlemmer viser til at skolerresultater i denne sammenheng ikke handler om karakternivå, men om skolebi-draget og et godt læringsmiljø.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke og videreutvikle oppfølgingsordningen for kommuner og skoler med vedvarende svake resultater. Dersom resultatene ikke viser tegn til bedring, bør det kunne pålegges samarbeid med kommuner som oppnår bedre skolerresultater.»

Disse medlemmer viser til at det er kommunens ansvar å drive skoler, og at godt skoleeierskap med fokus på kvalitetsutvikling er avgjørende for å bedre skolens resultater. Disse medlemmer viser til at Høyre vil ha bedre og tettere oppfølging av skoleeiere som over tid har lave resultater og ikke gjør nok for å løfte skolene og elevene.

3.7 Laget rundt elevene

Komiteen mener at det er viktig å gi læreren støtte av andre profesjoner og yrkesgrupper, både i klasserommet og utenfor. Miljøarbeidere, miljøterapeuter, skolehelsetjeneste og spesialpedagoger er alle yrkesgrupper som er en ressurs for læreren, og det er nødvendig å styrke laget av disse yrkesgruppene i skolen, både rundt eleven og rundt læreren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, vil poengtere at ved å styrke laget rundt elevene bidrar man til bedre kompetanse fra flere yrkesgrupper i skolen. Riktig kompetanse til rett tid er viktig for å løse ulike utfordringer i skolen. En praktisk

og aktiv skole vil gi mestring til flere elever og kunne redusere utenforskapet.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at regjeringen i stortingsmeldingen omtaler viktigheten av å ha et sterkt lag rundt eleven og læreren, uten at denne meldingen gir noen gode svar verken på hvordan dette laget skal se ut, eller hvordan regjeringen planlegger å bygge det opp. Dette flertallet mener det er viktig å styrke skolens muligheter for å gi tilpasset opplæring og øke skolens spesialpedagogiske kompetanse. Dette flertallet mener regjeringen burde brukt denne muligheten til å innhente kunnskap og videreutviklet strukturene for å styrke laget rundt læreren og eleven.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i dialog med partene i skolesektoren utrede og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med helhetlige og konkrete tiltak for hvordan laget rundt elevene og lærerne best kan og bør styrkes, slik at alle elever og lærere får de nødvendige støtteressursene inn i skolehverdagen.»

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke tilbudet til barn som trenger tilrettelegging, ved å legge frem en konkret strategi for å sikre spesialpedagogisk kompetanse i skolen og tilstrekkelig kapasitet i PP-tjenesten.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at regjeringen Solberg satte i gang med et omfattende og varig kompetanseløft innen spesialpedagogikk med mål om å bygge et sterkere lag rundt elevene på den enkelte skole. Disse medlemmer mener det bør vurderes hvordan dette, kombinert med nye strukturelle grep, kan sikre et bedre tverrfaglig samarbeid mellom ulike yrkesgrupper på ungdomsskolen. Disse medlemmer mener det vil være særlig krevende å bygge opp en slik tverrfaglig kompetanse ved den enkelte skole dersom den er liten. Da påhviler det skoleeier et særskilt ansvar for å sikre at kompetansen er tilgjengelig og organiseres som innsatsteam eller på annen måte.

Laget rundt læreren og eleven bidrar til at lærerne kan være lærere og får støtte av ansatte med en bredere faglig kompetanse til å håndtere mange av utfordringene elevene opplever i og rundt skolehverdagen. Kommuner har gode erfaringer med «miljøteam» eller tverrfaglige innsatsteam bestående av for eksempel miljøterapeuter, barnevern, oppfølgingstjenesten og kontakt i Nav, rus-

konsulenter, miljøarbeidere og helsesykepleiere. Disse medlemmer mener dette bør vurderes av flere, særlig der det oppleves utfordringer med skolemiljøet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at kommunene gjennomfører et kompetanseløft i spesialpedagogikk i kommunene og fylkeskommunene, og sikre et godt tverrfaglig samarbeid mellom skole, skolehelsetjeneste og PP-tjeneste.»

«Stortinget ber regjeringen sikre god tilgang på helsesykepleiere, gjerne gjennom supplerende digitale tilbud.»

«Stortinget ber regjeringen styrke det systematiske arbeidet med profesjonsfellesskap på tvers av klasser, skoler og kommuner.»

«Stortinget ber regjeringen sikre tverrprofesjonalitet i laget rundt eleven og læreren, slik at læreren får tid til å være lærer, og elevene får helhetlig oppfølging.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil understreke at læreren er den viktigste yrkesgruppen i skolen vår. Samtidig er det også viktig å fremheve at når samfunnet endres og stadig nye oppgaver skal håndteres i skolen, er det behov for flere yrkesgrupper i skolen. Dette er viktig for å kunne identifisere elevenes utfordringer og for å kunne sette i gang riktige tiltak. Ansatte med sosialfaglig kompetanse, som for eksempel miljøterapeuter, skiller seg fra det tilbudet lærer og skolehelsetjeneste kan gi, og er derfor nyttig fagkompetanse i arbeidet med å gi elever mestring og en trygg og inkluderende læresituasjon.

Disse medlemmer er også bekymret for at en presset kommuneøkonomi medfører nedskjæringer og kutt i ikke lovpålagte oppgaver, som miljøterapeuter i skolen. I en presset kommuneøkonomi vil en mulig konsekvens bli at kommunen «effektiverer» ikke lovpålagte oppgaver og reduserer øvrige oppgaver som skolehelsetjeneste. Dette kan føre til et dårligere tilbud for elevene, blant annet ved en mindre tilstedeværende helsesykepleier ved skolen. I en situasjon hvor det er en negativ utvikling ved mobbetall, psykisk helse og skolevegring, er dette uheldige kutt både for den enkelte elev og for samfunnet som helhet.

3.8 Fellesskolens rolle i framtidens samfunn

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener tiden er inne for en revidering av skolen. For å møte nye forventninger og utfordringer må skole fornyes deretter. En virkelighet med en sterk grad av digitalisering, økt sentralisering, miljøutfor-

dringer, sosialt utenforskap, økende psykisk uhelse og en ustabil internasjonal verden er det våre barn vokser opp med. I dag er fellesskolen trolig den siste felles arenaen der barn møtes på tvers av sosiokulturell bakgrunn, og det er helt avgjørende for forståelsen og respekten for hverandre. Et godt fungerende demokratisk samfunn bygges på felles forståelse, forståelse for mangfold, ulike meninger og tro på fellesskapets løsninger.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil sette ned et utvalg som skal utrede fellesskolens rolle i framtiden. I dette arbeidet er det helt avgjørende at partene i skolesektoren og representanter fra skolen er representert. Videre er det viktig at barns helhetlige behov er utgangspunktet for utredningen. Disse medlemmer viser til Barneombudets skriftlige høringsinnspill, der ombudet oppfordrer til at utvalget må gjennomføre en vurdering av barnets beste og hvilke krav det stiller til skolen som system.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at utvalget som skal utrede framtidens skole gjennomfører en helhetlig vurdering av barnets beste og sørger for reell medvirkning fra barn og unge i tråd med Grunnloven § 104.»

«Stortinget ber regjeringen om å sikre at mandatet til utvalget som skal utrede fellesskolens rolle i framtidens samfunn og prosesser som følger av det, åpner for å gjøre endringer i fag- og timefordelingen.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede innføring av et eget teknologifag for å styrke elevenes digitale kompetanse, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å redusere bruken av ufaglærte i individuelt tilrettelagt opplæring.

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sikre at alle elever, uavhengig av hvor de bor eller hvilken skole de går på, får muligheten til å forsere enkeltfag eller skoleår.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen innføre en plikt for skolen til å gi intensiv opplæring til elever med svake grunn-

leggende ferdigheter i lesing, skriving og regning ved start på 8. trinn, og videre at det lages en plan for elevene med mål om at eleven kan følge forventet progresjon.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utvide og forsterke ordningen med tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom for å sikre at hele skoleløpet får tilgang på praktisk læring om entreprenørskap.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen legge til rette for flere profilskoler i kommunal regi, slik at ungdomsskoletilbudet blir mer mangfoldig og elever på ungdomstrinnet kan fordype seg i ulike områder.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen åpne for at friskoler igjen skal få tilby profilskoler på ungdomstrinnet, som for eksempel yrkesfaglige ungdomsskoler og realfagsungdomsskoler.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen koble inn Oppfølgings-tjenesten (OT) tidligere, for eksempel på 10. trinn, for bedre å fange opp elever som står i fare for å droppe ut i overgangen mellom ungdomstrinnene og videregående opplæring.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen sikre at alle fylker har tilbud til elever som står i fare for å droppe ut av videregående skole, eller som har droppet ut av skolen og som står utenfor arbeidslivet.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen sikre at alle fylker skal ha tilbud til elever som står i fare for å droppe ut av skolen, eller som har droppet ut av skolen og som står utenfor arbeidslivet. Dette kan organiseres som et frivillig 11. skoleår.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen vurdere om bevilgninger over statsbudsjettet til læremidler skal innrettes i en ordning med en egenandel, slik at kommunene ikke kutter i egne bevilgninger til innkjøp av fysiske læremidler.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen etablere arenaer hvor lærerprofesjonen kan møtes for å diskutere vurderingsarbeid i en modell som ligner Utdanningsdirektoratets opplegg for eksamen.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen legge til rette for bruk av flere og bedre adaptive prøvesett i skolen for å kunne vurdere både de elevene som presterer på lavt nivå og de som presterer på høyt nivå, på en mer effektiv og treffsikker måte.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen sørge for at det utvikles kurs i bruk av nasjonale prøver for skoleeiere og skoleledere.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen styrke program for kompetanseutvikling hos skoleeiere.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen styrke og videreutvikle oppfølgingsordningen for kommuner og skoler med vedvarende svake resultater. Dersom resultatene ikke viser tegn til bedring, bør det kunne pålegges samarbeid med kommuner som oppnår bedre skoleresultater.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen sikre at kommunene gjennomfører et kompetanseløft i spesialpedagogikk i kommunene og fylkeskommunene, og sikre et godt tverrfaglig samarbeid mellom skole, skolehelsetjeneste og PP-tjeneste.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen sikre god tilgang på helse-sykepleiere, gjerne gjennom supplerende digitale tilbud.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen styrke det systematiske arbeidet med profesjonsfelleskap på tvers av klasser, skoler og kommuner.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen sikre tverrprofesjonalitet i laget rundt eleven og læreren, slik at læreren får tid til å være lærer, og elevene får helhetlig oppfølging.

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen innføre et obligatorisk yrkesfaglig valgfag i ungdomsskolen basert på de yrkesfaglige linjene på videregående.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen sørge for at handlingsrommet for tidsbegrenset nivådeling i fellesfagene på ungdomsskolen i større grad brukes, slik at elevene møter faglige utfordringer som gjenspeiler deres faglige nivå.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen styrke forskningen og kunnskapsgrunnlaget på effekten av inndeling av elevene i grupper etter faglig nivå, og hvilke forutsetninger som må ligge til grunn for at nivådeling gir elevene godt utbytte av opplæringen.

Forslag fra Høyre og Venstre:*Forslag 24*

Stortinget ber regjeringen åpne for at fremmedspråk kan tilbys som valgfag fra 5. trinn.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen sørge for at elevene på 9. og 10. trinn får mulighet til å velge mellom en mer teoretisk eller en mer praktisk tilnærming til matematikk i deler av undervisningstiden.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen etablere flere talentsentre i realfag på vitensentrene.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen vurdere om karriereveileder skal være en egen stillingskategori i skolen, og innføre krav til kompetanse for å være rådgiver i skolen.

Forslag 28

Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å gi fylkeskommunen ansvar for rådgivnings- og karriereveiledningstjenesten i hele skoleløpet, og styrke samarbeidet mellom karriereveiledningen, Nav og arbeids- og næringslivet.

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen styrke og videreutvikle videreutdanningstilbudet for de som jobber med karriereveiledning i skolen.

Forslag 30

Stortinget ber regjeringen etablere følgeforskning på mobilbruk i skolen.

Forslag 31

Stortinget ber regjeringen sikre at lærere som underviser i norsk, engelsk og matematikk, har faglig fordypning i faget i tråd med det som var regjeringen Solbergs krav til fordypning i undervisningsfag.

Forslag 32

Stortinget ber regjeringen vurdere å utvide kompetansekrav for lærere til andre fag enn norsk, engelsk og matematikk.

Forslag 33

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre lærerspesialistordningen og lage flere karriereveier i skolen.

Forslag 34

Stortinget ber regjeringen legge til rette for å styrke kompetansen innen klasseledelse gjennom et nytt videreutdanningsprogram innen ledelse for lærere.

Forslag 35

Stortinget ber regjeringen innføre krav om rektorutdanning for skoleledere og øke tilbudet av modulbasert videreutdanning for erfarne skoleledere.

Forslag 36

Stortinget ber regjeringen fortsette satsingen på rektorutdanningen, blant annet ved å gjøre rektorutdanningen til et permanent utdanningsprogram.

Forslag 37

Stortinget ber regjeringen innføre en plikt for skoleeiere til å tilby utdanning i pedagogisk ledelse for nytilsatte skoleledere.

Forslag 38

Stortinget ber regjeringen legge til rette for gode skoleledere gjennom å begrense administrative oppgaver og forvente at skoleeier bygger gode lag rundt skoleleder.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt:*Forslag 39*

Stortinget ber regjeringa greie ut korleis eit utdanningsløp, etter modell frå den danske «juniorimesterlære», som skal gi moglegheit for elevar på anten 8. eller 9. trinn å vera inntil to dagar i veka til opplæring i det faktiske arbeidslivet. Stortinget ber regjeringa kome tilbake til Stortinget med forslag til prøveordningar for ein slik modell.

Forslag 40

Stortinget ber regjeringen iverksette prøveforsøk i yrkesfag etter Steigenmodellen.

Forslag fra Høyre:*Forslag 41*

Stortinget ber regjeringen øke antallet naturfagstimer med en time i uken på 8.–10. trinn.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:*Forslag 42*

Stortinget ber regjeringen vurdere å innføre drama- og teaterfaget på noen trinn ved å justere fag- og timefordelingen uten å øke timetallet.

Forslag 43

Stortinget ber regjeringen evaluere utviklingen for dramafagets uttrykk, læringsformer og plassering i læreplanverket.

Forslag 44

Stortinget ber regjeringa leggja fram eit forslag som skal sikra elevar i grunnopplæringa auka fysisk aktivitet i skulekvardagen, med mål om éin time fysisk aktivitet kvar dag.

Forslag 45

Stortinget ber regjeringa gjera endringar i opplæringsforskrifta slik at ny § 11-2 første ledd om skolebibliotek lyder: Skolebiblioteket skal bidra til å utvikle informasjons-, språk- og leseferdighetene og evna til å tenke kritisk hos elevane, og til å jamne ut sosiale, kulturelle og digitale forskjellar.

Forslag 46

Stortinget ber regjeringa kartleggja tilstanden i norske skulebibliotek knytt til tilsetressursar, tilgang på bøker og innkjøp av nyare barne- og ungdomslitteratur inkludert teikneseriar, og koma tilbake til Stortinget med dette på eigna måte.

Forslag 47

Stortinget ber regjeringen sikre at skolens digitale verktoy er reklamefrie og ivaretar barns personopplysninger, ved å utvikle egne ikke-kommersielle læringsressurser og læringsplattformer for skoleverket.

Forslag 48

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag til strengere regulering og håndheving av bruken av kommersielle tjenester og verktoy som er rettet mot barn og utdanning.

Forslag 49

Stortinget ber regjeringen avvikle karakterer i ungdomsskolen.

Forslag 50

Stortinget ber regjeringen gjennomføre et forsøk med karakterfri 8. klasse, hvor det måles hvilke resultater vektlegging av læring framfor testing i overgangen mellom barneskole og ungdomsskole gir for elevenes læring og motivasjon.

Forslag 51

Stortinget ber regjeringen ikke gjeninnføre skoleeksamen med penn og papir, men heller erstatte dagens eksamen med alternative vurderingsformer.

Forslag 52

Stortinget ber regjeringen sikre at utvalget som skal utrede fremtidens skole, gjennomfører en helhetlig vurdering av barnets beste og sørger for reell medvirkning fra barn og unge i tråd med Grunnloven § 104.

Forslag 53

Stortinget ber regjeringen om å sikre at mandatet til utvalget som skal utrede fellesskolens rolle i framtidens samfunn og prosesser som følger av det, åpner for å gjøre endringer i fag- og timefordelingen.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 54*

Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av læreplanverket, og vurdere hvordan læreplanene kan forbedres og utvikles på best mulig måte for lærere og elever.

Forslag 55

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om å innføre valgfritt sidemål i skolen.

Forslag 56

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om å gjøre et andre fremmedspråk valgfritt i skolen.

Forslag 57

Stortinget ber regjeringen iverksette arbeidet med nødvendige endringer i læreplanene, slik at alle elever får et fag med opplæring i personlig økonomi.

Forslag 58

Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre og utvide lærernes mulighet til å tilpasse undervisningen gjennom gruppeinndelinger etter nivå.

Forslag 59

Stortinget ber regjeringen endre regelverket slik at elever med svært problematisk adferd kan flyttes til egne skoletilbud, av hensyn til dem selv og medelevers læringsmiljø, slik som blant annet prosjektet «Skolakuten» i Sverige, og ber regjeringen starte arbeidet med å etablere flere slike tilrettelagte skoletilbud.

Forslag 60

Stortinget ber regjeringen innføre forebyggingstiltak etter modell av sosialagentprosjektet i Oslo på skoler med særskilte volds- og trusselutfordringer for å hjelpe

pe dem i arbeidet med å bekjempe den dramatiske situasjonen som noen skoler opplever.

Forslag 61

Stortinget ber regjeringen innføre en nasjonal fraværsgrense for elever på ungdomstrinnet. Ulovlig fravær skal registreres, og skal ha en direkte påvirkning på elevenes karakter.

Forslag 62

Stortinget ber regjeringen sørge for at skolene pålegges å innføre et system der de foresatte automatisk varsles på tekstmelding om eleven ikke møter på skolen.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 63

Stortinget ber regjeringen vurdere å gjeninnføre krav om at alle grunnskolelærerstudenter har ett praktisk og estetisk fag/læringsform i fagkretsen, og å gjeninnføre obligatorisk opplæring i dramaundervisning på minst 50 timer.

Forslag 64

Stortinget ber regjeringen erstatte hjemmelekser med skolelekser i grunnskolen.

Forslag 65

Stortinget ber regjeringen styrke ungdommers forutsetning for videregående opplæring og framtidig yrkesdeltakelse, gjennom forsøk med mer grunnopplæring i overgangen mellom 10. klasse og VG1 for de som ønsker det og har behov for det. Forsøket bør ha tverrsektoriell innsats og være i regi av Oppfølgingstjenesten.

Forslag fra Rødt:

Forslag 66

Stortinget ber regjeringa erstatta dagens eksamensordning med ei mappevurdering som skal spegla breid- da i elevane sin kompetanse.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I, II, III, VI og VII fremmes av en samlet komité. Komiteens tilråding IV og V fremmes av

medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen sikre tilstrekkelig informasjonsdeling og samarbeid i overgangene mellom ulike nivåer i skolen, særlig for elever med særskilte behov.

II

Stortinget ber regjeringen sikre at alle elever får tilgang på undervisningsopplegg som ivaretar intensjonene i det tverrfaglige emnet livsmestring og folkehelse.

III

Stortinget ber regjeringen videreføre og utvikle mobbeombudsordningen.

IV

Stortinget ber regjeringen legge frem en opptrappingsplan for innføring av et daglig sunt og enkelt skolemåltid for alle elever i grunnskolen, og komme tilbake i statsbudsjettet for 2026 med en plan for hvordan dette skal innføres.

V

Stortinget ber regjeringen i dialog med partene utrede og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med helhetlige og konkrete tiltak for hvordan laget rundt elevene og lærerne best kan og bør styrkes, slik at alle elever og lærere får de nødvendige støtteressursene inn i skolehverdagen.

VI

Stortinget ber regjeringen styrke tilbudet til barn som trenger tilrettelegging, ved å legge frem en konkret strategi for å sikre spesialpedagogisk kompetanse i skolen og tilstrekkelig kapasitet i PP-tjenesten.

VII

Meld. St. 34 (2023–2024) – En mer praktisk skole – Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn – vedlegges protokollen.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 21. november 2024

Hege Bae Nyholt

leder

Margret Hagerup

ordfører